

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр
на тему: «Методика обліку
і аудит оподаткування доходів фізичних осіб»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Токарева А. І.
Керівник: Єрмолаєва М. В.
Рецензент: Рудич А. І.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Наталія КАНЦЕДАЛ
14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ Токаревої Анни Ігорівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку і аудит оподаткування доходів фізичних осіб»
керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Єрмолаєва Марина Валентинівна
Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.
3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність Громадської організації, м. Полтава за 2022 – 2024 рр.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Розділ 1. Теоретико-методичні основи обліку оподаткування фізичних осіб.
Розділ 2. Облік оподаткування доходів фізичних осіб.
Розділ 3. Аудит розрахунків з оподаткування фізичних осіб.
5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки за темою та об'єктом дослідження.
6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 17.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	18.11.2025 р. – 20.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	21.11.2025 р. – 27.11.2025 р.	
10	Нормо-контроль	28.11.2025 р. – 04.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	16.12.2025 р. - 18.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

Анна ТОКАРЕВА

Керівник роботи

Марина ЄРМОЛАЄВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	8
1.1. Економічний зміст оподаткування доходів фізичних осіб.....	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	16
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	22
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	22
2.2. Облік оподаткування доходів фізичних осіб та відображення інформації у звітності.....	28
РОЗДІЛ 3. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	38
3.1. Мета, завдання та нормативно-інформаційне забезпечення аудиту.....	38
3.2. Методика та техніка проведення аудиту розрахунків з оподаткування доходів фізичних осіб.....	43
3.3. Узагальнення результатів аудиту.....	49
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах інтеграції України у світовий економічний простір та адаптації національної податкової системи до міжнародних стандартів питання методики обліку й аудиту оподаткування доходів фізичних осіб набуває особливої значущості. Податок на доходи фізичних осіб є одним із ключових джерел наповнення місцевих бюджетів, що забезпечує фінансову спроможність територіальних громад та впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Сучасні виклики, зокрема зміни у податковому законодавстві, цифровізація облікових процесів та зростання кількості нестандартних операцій, потребують удосконалення методики ведення бухгалтерського обліку операцій з нарахування, утримання та перерахування податку, а також підвищення якості аудиту цих розрахунків. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення достовірності облікової інформації, мінімізації податкових ризиків та підвищення рівня податкової дисципліни серед платників.

Ефективна методика обліку та якісний аудит оподаткування доходів фізичних осіб є запорукою прозорості фінансової звітності, дотримання вимог законодавства та формування довіри між бізнесом, громадянами та державними органами.

Мета і завдання дослідження. Метою проведеного дослідження є розробка та обґрунтування ефективної методики та організації обліку й аудиту операцій з оподаткування доходів фізичних осіб, спрямованої на підвищення достовірності облікової інформації, зменшення податкових ризиків та забезпечення прозорості розрахунків із бюджетом.

Визначена мета дослідження передбачає виконання наступних завдань:

- дослідити економічну сутність та роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджетів різних рівнів;
- проаналізувати чинне податкове та бухгалтерське законодавство України щодо оподаткування доходів фізичних осіб;
- оцінити сучасний стан та проблеми методики ведення обліку операцій з нарахування, утримання та перерахування податку на доходи фізичних осіб;
- визначити особливості організації аудиторської перевірки правильності обчислення та сплати податку;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення методики обліку та аудиту операцій з оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням цифрових технологій;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності контролю та зменшення податкових ризиків для підприємств і фізичних осіб.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес бухгалтерського обліку та аудиту операцій з оподаткування доходів фізичних осіб у громадській організації.

Предметом дослідження виступають методичні та організаційні засади ведення обліку й проведення аудиту розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб, а також шляхи їх удосконалення.

Інформаційною базою дослідження виступають нормативно-правові акти України з питань бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування доходів фізичних осіб; офіційні статистичні дані; звітність підприємства; наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів; матеріали періодичних видань; електронні інформаційні ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів. В роботі проаналізовано та узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності поняття «оподаткування доходів фізичних осіб» в наукових працях вчених-економістів та сформульовано власне трактування сутності цього терміну.

Методи дослідження. При виконанні магістерської роботи були використані такі методи дослідження:

- метод аналізу і синтезу при дослідженні нормативно-правової бази з обліку та оподаткування доходів фізичних осіб і визначенні взаємозв'язків між обліковими та аудиторськими процедурами;

- метод індукції та дедукції при формуванні узагальнених висновків щодо проблем і напрямів удосконалення обліку та аудиту;

- метод порівняння для співставлення української практики з міжнародним досвідом у сфері обліку й аудиту податку на доходи фізичних осіб;

- метод узагальнення для формулювання рекомендацій і пропозицій;

- метод документального аналізу для оцінки правильності оформлення та відображення операцій, пов'язаних з нарахуванням і сплатою ПДФО на досліджуваному підприємстві;

- рахунковий метод для перевірки правильності обчислення сум податкових зобов'язань на підприємстві;

- метод групування для класифікації доходів фізичних осіб та їх податкових зобов'язань.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновано доповнення до наказу про облікову політику підприємства в частині обліку оподаткування доходів фізичних осіб.

Апробація. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на XXXIII міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» MicroCAD-2025, 14-17 травня 2025 р., м. Харків, ХПІ; Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії часу» 22 травня 2025 р., м. Миколаїв, НАУ.

Публікації. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, опубліковані в тезах загальним обсягом 0,2 д.а.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Економічний зміст оподаткування доходів фізичних осіб

Податкова система України є невід'ємним елементом фінансової системи держави та виконує ключову роль у формуванні дохідної частини бюджету, забезпеченні соціально-економічного розвитку й фінансової стабільності. Вона базується на принципах рівності, обов'язковості, стабільності, економічної обґрунтованості та соціальної справедливості, що визначено у Податковому кодексі України.

В Україні функціонує змішана податкова система, яка включає загальнодержавні та місцеві податки і збори. До основних загальнодержавних податків належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок, рентні платежі, мито тощо. Місцеві органи влади мають право встановлювати податок на майно, єдиний податок, туристичний збір та інші.

Особливе місце в системі займає оподаткування доходів фізичних осіб, оскільки воно безпосередньо пов'язане з формуванням фінансових ресурсів держави та забезпеченням соціальної справедливості. Податок на доходи фізичних осіб є одним із найстабільніших і найбільш вагомих джерел доходів бюджету, що дозволяє фінансувати соціальні програми, оборону, освіту та охорону здоров'я.

Система оподаткування фізичних осіб в Україні передбачає:

- оподаткування заробітної плати та інших доходів громадян за базовою ставкою 18%;
- сплату військового збору у розмірі 5% з доходів;

- застосування прогресивних елементів для окремих видів доходів (наприклад, інвестиційні прибутки, спадщина, подарунки);
- наявність податкових соціальних пільг, які частково зменшують податкове навантаження на малозабезпечені верстви населення;
- можливість спрощеної системи оподаткування для самозайнятих осіб та підприємців.

Фізичні особи є платниками податків, надходження яких формує дохідну частину державного бюджету України. Податкова система України включає в себе різні форми оподаткування фізичних осіб. Основними серед них є:

1. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Це базовий загальнодержавний податок, який стягується із заробітної плати, інших доходів від трудової діяльності, підприємницьких доходів, а також окремих видів пасивних доходів (дивіденди, роялті, інвестиційний прибуток). Основна ставка податку становить 18 %, а також передбачено окремі спеціальні ставки (наприклад, 5 % для дивідендів від резидентів, 9 % - для деяких пасивних доходів).

2. Військовий збір.

Запроваджений у 2014 році як тимчасовий, він досі справляється у розмірі 5 % від об'єкта оподаткування, яким є доходи, що підлягають ПДФО. Його мета - фінансування оборонних потреб держави.

3. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ).

Хоча формально ЄСВ не є податком, він виконує схожі функції, оскільки є обов'язковим платежем, що забезпечує наповнення Пенсійного фонду та фондів соціального страхування. Для фізичних осіб - підприємців та осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність, передбачено мінімальний розмір внеску, який залежить від розміру мінімальної заробітної плати.

4. Спрощена система оподаткування для фізичних осіб-підприємців (ФОП).

Передбачає можливість сплати єдиного податку за спрощеними ставками (від 5 % доходу або 3 % + ПДВ), залежно від групи платника. Це створює сприятливі умови для малого бізнесу, зменшуючи адміністративне навантаження.

Узагальнено система оподаткування фізичних осіб в Україні наведена на рис. 1.1.

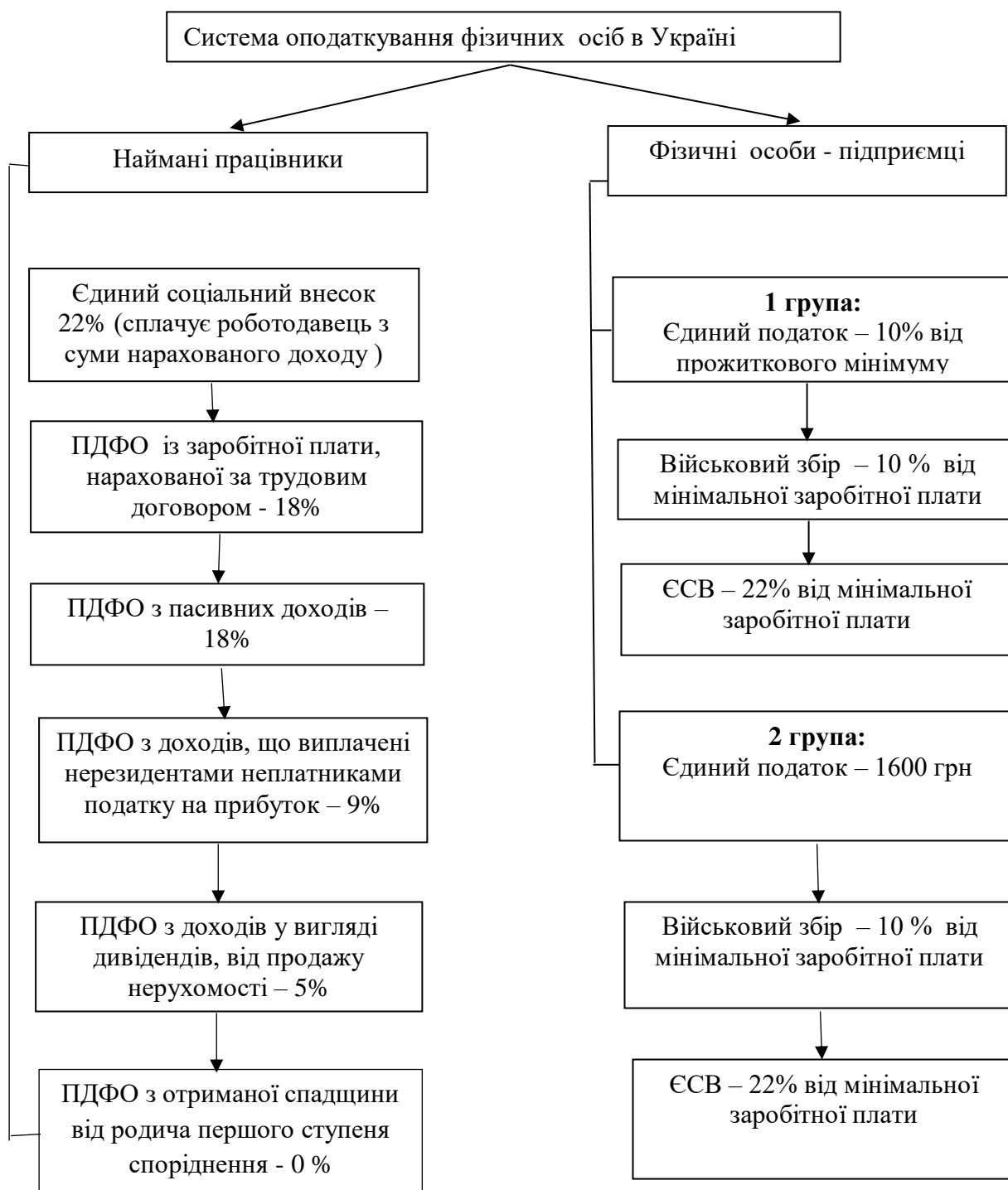

Рис. 1.1 Система оподаткування фізичних осіб в Україні відповідно до ПКУ

Отже, система оподаткування фізичних осіб в Україні є багаторівневою і поєднує як загальну (ПДФО та військовий збір), так і спеціальну (спрощена система для ФОП) форми оподаткування. Вона має важливе фіскальне значення, оскільки забезпечує стабільні надходження до бюджету та водночас впливає на рівень соціальної справедливості й економічної активності населення.

Виходячи з вищевикладеного можемо сформулювати визначення поняття «оподаткування фізичних осіб» з різних точок зору. Так, у загальному вигляді оподаткування фізичних осіб - це система економіко-правових відносин між державою та громадянами, що полягає у встановленні, нарахуванні та сплаті податків із доходів, майна чи іншого об'єкта оподаткування з метою формування доходної частини бюджету та забезпечення суспільних потреб.

З наукової точки зору оподаткування фізичних осіб - це регламентований податковим законодавством процес мобілізації частини доходів громадян до бюджетної системи держави у формі обов'язкових платежів, який виконує як фіскальну, так і соціально-регулюючу функцію.

Таким чином, сутність оподаткування фізичних осіб можливо трактувати як інструмент державного регулювання, спрямований на формування бюджетних ресурсів, перерозподіл доходів та забезпечення соціальної справедливості шляхом справляння податків і зборів із громадян, які отримують дохід або володіють майном.

Основні характеристики оподаткування фізичних осіб:

1. Суб'єкти оподаткування - фізичні особи (резиденти та нерезиденти), які отримують доходи на території країни або за її межами, якщо це передбачено податковим законодавством.

2. Об'єкт оподаткування - сукупний дохід платника за певний період (місяць, рік) у грошовій чи натуральній формі.

3. Ставки податку визначаються законодавством (в Україні базова ставка ПДФО - 18%, військового збору – 5%, існують спеціальні ставки для окремих видів доходів).

4. Порядок справляння - може бути як через податкових агентів (роботодавців), так і шляхом подання річної декларації платником.

Функції оподаткування:

1. Фіскальна - формування доходів бюджету.
2. Соціальна - вирівнювання доходів населення через прогресивне оподаткування та пільги.

3. Регулююча - вплив на економічну поведінку громадян і підприємців.

Фактично, ПДФО та військовий збір є одними із наймасовіших податків, адже їх сплачують практично всі громадяни, що отримують доходи, і вони виступають важливим джерелом фінансування соціальної, економічної, військової та інфраструктурної політики держави.

ПКУ передбачає надання податкової соціальної пільги як державної підтримки громадян з невисокими доходами. Метою надання ПСП є зменшення податкового навантаження для осіб з невисокими доходами, забезпечення мінімальних соціальних гарантій, реалізації принципу соціальної справедливості у податковій системі.

Відповідно до ст. 169 ПКУ громадянин має право на зменшення суми місячного доходу у вигляді заробітної плати на суму податкової соціальної пільги якщо її розмір не перевищує граничного рівня, який розраховується як 1,4 прожиткового мінімуму для працездатних громадян, встановленого на 1 січня і заокругленого до найближчих 10 [37]. Станом на 1 січня 2025 року гранична сума доходу, що дає право на ПСП становить $3028 \times 1,4 = 4240$ грн. Базова ставка ПСП становить 50% розміру прожиткового мінімуму, тобто 1514 грн.

Розмір ПСП встановлюється у відсотках залежно від категорії платників податків, а саме:

- базова ставка 100% ПСП;

- підвищена 150% для осіб, які є саодинокими матір'ю або батьком, що виховують дитину до 18 років на кожную дитину, особами, які утримують дитину з інвалідністю, є учасниками бойових дій, тощо;

- максимальна 200 % для осіб з інвалідністю 1 групи, Героїв України, ліквідаторів аварії на ЧАЕС та іншим. Порядок надання ПСП узагальнено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Порядок надання податкової соціальної пільги (ПСП) в Україні

Категорії платників	Розмір ПСП	Умови надання
Загальна ПСП (усі платники, які отримують зарплату та не перевищують граничний дохід)	100% прожиткового мінімуму для працездатних осіб	Доходи у вигляді зарплати (та прирівняних виплат), що не перевищують 1,4 прожиткового мінімуму на 1 січня року
Саодинока мати/батько; опікун чи піклувальник дитини до 18 років	150% ПСП за кожную дитину	Якщо працівник утримує дитину (дітей) до 18 років, у тому числі дитину з інвалідністю
Особи, які утримують двох і більше дітей до 18 років	100% ПСП × кількість дітей	Доходи на кожную дитину окремо; застосовується кратно кількості дітей
Особи з інвалідністю I або II групи	150% ПСП	За наявності підтверджуючих документів про встановлення інвалідності
Особи, які є учасниками бойових дій, чорнобильцями 1-2 категорій, Героями України	200% ПСП	За наявності підтверджуючих документів, довідок
Учасники АТО/ООС, військовослужбовці та добровольці, які захищали незалежність України	150% або 200% (залежно від статусу)	Надання пільги на підставі посвідчення учасника бойових дій або іншого документа
Батьки (усиновителі), які утримують дитину з інвалідністю	150% ПСП за кожную дитину	Надається на підставі довідки МСЕК чи іншого підтверджуючого документа

Окрім ПСП платники податку мають право на податкову знижку. Податкова знижка – це можливість повернути частину сплаченого ПДФО за підсумками року шляхом врахування фактичних витрат платника податку. Вона надається з метою стимулювання соціально важливих витрат громадян,

зокрема на освіту, медичне страхування, іпотеку, часткового відшкодування витрат, понесених за власний рахунок громадян та для підвищення рівня життя.

Слід зазначити, що на відміну від ПСП, яка діє під час нарахування доходу зменшуючи його, податкова знижка надається по закінченню року після подання декларації про доходи і повертає частину сплаченого ПДФО. Узагальнення сутності ПСП та податкової знижки наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

**Порівняльна таблиця: Податкова соціальна пільга (ПСП) та
Податкова знижка**

Критерій	Податкова соціальна пільга (ПСП)	Податкова знижка
Суб'єкти, що мають право	Наймані працівники, які отримують заробітну плату та відповідають умовам, визначеним ПКУ.	Фізичні особи – резиденти України, які подають річну податкову декларацію.
Мета	Зменшення податкового навантаження на малозабезпечені категорії громадян.	Компенсація витрат, понесених протягом року на визначені законом потреби (навчання, лікування тощо).
Форма застосування	Зменшення бази оподаткування під час нарахування заробітної плати щомісяця.	Повернення частини сплаченого податку за результатами поданої декларації.
Періодичність	Застосовується щомісячно під час нарахування зарплати.	Застосовується раз на рік після подання декларації.
Обмеження	Надається лише у випадку, якщо дохід не перевищує встановленого граничного розміру.	Надається у межах фактично здійснених витрат та лише щодо визначених законом категорій витрат.

Порядок оподаткування доходів фізичних осіб регламентується відповідною нормативною базою, узагальнення якої наведено в табл. 1.3.

Оподаткування доходів фізичних осіб є ключовим елементом сучасної податкової системи України.

Таблиця 1.3

Нормативні документи, що регулюють оподаткування доходів фізичних осіб в Україні

Рівень регламентації	Назва нормативного документа
1	2
Перший рівень	<p>Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. (в редакції від 03.09.2024 р.) [41]</p> <p>Закон України «Про платіжні послуги» № 1591- IX від 30.06.2021 р. (у ред. від 15.11.2024 р. № 4017- IX)</p>
Другий рівень	<p style="text-align: center;">ПДФО</p> <p>Податковий кодекс України № 2755-VI від 2. 12.2010 р. (в редакції від 01.08.2025 р.). п.161[37]</p> <p style="text-align: center;">Військовий збір</p> <p>Податковий кодекс України № 2755-VI від 2. 12.2010 р. (в редакції від 01.08.2025 р.). п.162 [37]</p> <p>Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану» № 4015-IX від 10.10.2024 [42]</p> <p style="text-align: center;">ЄСВ</p> <p>Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464- VI від 08.07.2009 р. (в редакції 05.07.2025 р.) [43]</p>
Третій рівень	<p>Інструкція про порядок нарахуванні і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затв. наказом МФУ від 20.04.2015 р. № 449 (у ред. наказу МФУ від 21.12.2020 р. № 790) [16]</p> <p>Інструкція щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи , затв. наказом МФУ від 02.10.2015 р. № 859(у ред. наказу МФУ від 17.05.2022 р. № 143) [17]</p> <p>Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, затв. наказом МФУ від 13.01.2015 р. № 4,(у ред. наказу МФУ від 24.01.2025 р. № 39) [38]</p>
Четвертий рівень	<p>1. Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» № 291 від 30.11.1999 р. (в ред. від 13.12.2014 р.) [18]</p> <p>2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [32]</p> <p>3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» [33]</p>
П'ятий рівень	1.Наказ про облікову політику підприємства

Оподаткування доходів фізичних осіб забезпечує стабільні надходження до

державного бюджету, формує фінансову базу для виконання соціальних і економічних функцій держави та впливає на рівень добробуту громадян. Водночас система оподаткування доходів фізичних осіб виконує не лише фіскальну, а й регулюючу та соціальну функції, стимулюючи офіціалізацію доходів, зменшення тіньової економіки, а також підтримку найменш захищених верств населення через механізми податкової соціальної пільги та податкової знижки.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Оподаткування доходів фізичних осіб є одним із ключових напрямів досліджень у галузі бухгалтерського обліку та аудиту. У наукових працях вітчизняних і зарубіжних авторів підкреслюється, що цей податок виконує не лише фіскальну функцію, забезпечуючи стабільні надходження до бюджету, але й має важливе соціальне значення, оскільки впливає на розподіл доходів, рівень соціальної справедливості та добробут населення. Крім того, потребує уточнення і оновленого тлумачення термін «доходи фізичних осіб»

В. Рядінська та В. Дмитрук досліджують історичні аспекти становлення терміну «доходи фізичних осіб» і зазначають, що економічна та законодавча сутність цього поняття формувалась протягом тривалого часу. Сучасні нормативні документи, зокрема ПКУ, не містять загального поняття «дохід», який отриманий з метою оподаткування. Податковий кодекс закріпив різні види доходів, що можуть отримувати громадяни з різних джерел надходження [48].

Так, Л. Сідельникова та О. Новосьолова наголошують на необхідності реформування системи оподаткування доходів громадян з метою посилення його фіскальної функції. На думку авторів на державному рівні необхідна єдина політика, спрямована на реорганізацію процесів надання податкових знижок громадянам, надання платникам податку можливості визначати

напрями використання сплаченого ними ПДФО, зміна методики визначення бази оподаткування операцій з нерухомістю та рухомим майном, запровадження суворого контролю за ухилянням від сплати ПДФО [50].

З. Лободіна зазначає, що ПДФО є складовою дохідної частки державного бюджету України. На думку автора доцільно запровадження прогресивної шкали оподаткування громадян за принципом «чим вищі доходи, тим вище ставка податку» [23]. На нашу думку повернення до прогресивної шкали оподаткування може спровокувати переведення заробітної плати громадян в «тінь» і навпаки сприятиме зменшенню податкових надходжень [13,14].

І. Назаркевич та К. Підручняк досліджують фіскальну функцію ПДФО. При цьому автори наголошують на тому, що саме за рахунок надходження ПДФО значною мірою наповнюються місцеві бюджети. Для забезпечення фінансової стійкості громад пропонується спрощення легалізації доходів, які отримані поза офіційними джерелами, запровадження електронного декларування усіх отриманих доходів особами працездатного віку, враховуючи воєнний стан в Україні і значну кількість внутрішньо переміщених осіб – сприяння якнайшвидшому їх працевлаштуванню, сприяння розвитку індивідуальному підприємництві. Автори підтримують ідею З. Лободіної щодо запровадження прогресивної шкали оподаткування громадян [31].

На посилення фінансової спроможності громад наголошують Л. Гладченко та А. Славкова. Автори вважають необхідним підвищення ефективності справляння ПДФО, посилення контролю за здійсненням підприємницької діяльності з метою запобігання ухилянню від сплати податків, сприяння розвитку підприємницької діяльності на територіях громад [6].

Л. Юрчишина та В. Борачук наголошують на тому, що наповнення бюджетів від надходження ПДФО значною мірою залежить від впливу різних чинників, зокрема від змін напрямків внутрішньої міграції населення,

сприяння розвитку підприємницької діяльності, а починаючи з лютого 2022 р. - від рівня нарахувань грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України. Автори досліджують рівень надходження ПДФО до місцевих бюджетів різних областей України і зазначають, що на загальнодержавному рівні необхідне напрацювання стратегії по вирівнюванню рівнів доходів громадян по різних регіонах, що сприятиме вирівнюванню дохідної частини місцевих бюджетів і підвищенню добробуту громадян [61].

Л. Гордєєва-Герасимова та А. Крайняк досліджуючи становлення системи оподаткування доходів громадян, зазначають що частка ПДФО у формуванні дохідної частини державного бюджету України стабільно зростає. Згідно даних ДПС станом на 2019 р. частка ПДФО у дохідній частині держбюджету становила 82,6 %. Враховуючи цей факт автори наголошують на необхідності створення нових робочих місць з достойним рівнем оплати праці. Це сприятиме з одного боку вирішенню питання щодо працевлаштування громадян, а з іншого – наповнення бюджету [8].

Томілова - Яремчук Н. О., Хомяк Н. В. та Крупа Н. М досліджують проблеми оподаткування фізичних осіб, які виникли внаслідок воєнних дій в Україні. На думку авторів необхідне внесення змін до системи оподаткування доходів громадян з урахуванням воєнного стану та подальшого повоєнного відновлення економіки країни. Автори вважають, що справляння ПДФО відбувається на території тих громад, де працюють громадяни, а не за місцем їх реєстрації. Це викликає значний дисбаланс між регіонами і ті громади, де проживають громадяни недоотримують фінансування. Науковці пропонують надати платникам ПДФО можливість самостійного вибору отримувачів сплаченого ними податку [53].

В. Данилишин та С. Синиця наголошують на необхідності реформування ПДФО. Беручи за приклад систему оподаткування Канади, автори пропонують оподатковувати не доходи працюючої людини, а домогосподарство з урахуванням доходів усіх його членів. Це надасть

можливість перерозподілу податків з урахуванням матеріального становища кожної родини [11].

Закордонний досвід оподаткування доходів громадян досліджує І. Луценко. Автор зазначає, що системи оподаткування доходів громадян в Україні і Європі суттєво відрізняються і повністю копіювання європейської системи для України недоцільно, але для справляння ПДФО доцільним було б введення податкових класів платників податку для застосування диференційованих ставок [24].

О. Дяченко досліджує світовий досвід оподаткування доходів громадян і також наголошує на значних відмінностях системи оподаткування від української. Автор наголошує на необхідності зміни філософії сплати податків в українському суспільстві з одного боку, і посиленні контролю за сплатою податків і виконанням держави своїх соціальних зобов'язань перед громадянами за рахунок одержаних податкових надходжень [12].

О. Артюх та Ю. Матвійчук досліджуючи іноземний досвід оподаткування доходів громадян пропонують шляхи реформування справляння ПДФО в Україні, зокрема застосування прогресивної ставки оподаткування [1].

Аналогічної думки дотримується й С. Кучеркова, яка також вважає необхідним введення прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб. Крім того, науковиця пропонує запровадження обов'язкового декларування доходів усіх громадян України. Що отримували доходи протягом року. Для цього пропонується використовувати електронний кабінет платника податків. Автор вважає. Що такі заходи сприятимуть підвищенню соціальної свідомості громадян і наповненню державного бюджету [22].

Сучасна облікова наука відзначає, що ефективність системи оподаткування доходів громадян значною мірою залежить від прозорості облікових процедур та своєчасності податкових розрахунків. Так О. Пугаченко та Т. Фоміна наголошують на надзвичайній важливості

вдосконалення організації обліку розрахунків за ПДФО для організацій та установ [46].

Водночас у науковій літературі простежується недостатня увага до методики аудиту податку на доходи фізичних осіб, що обумовлює потребу в більш глибокому аналізі процедур перевірки правильності нарахування та сплати цього податку, з урахуванням сучасних цифрових технологій та автоматизації бухгалтерського обліку.

З 2014 р. громадяни є платниками військового збору. О. Солдатенко зазначає, що з одного боку надходження від цього збору наповнюють державний бюджет України, а з іншого боку питома вага цього збору у формуванні доходної частини бюджету України незначна. Крім того, витрати на адміністрування збору і обсяги надходжень свідчать про його низьку економічну ефективність. Автор пропонує спрямовувати кошти від надходжень військового збору до спеціального фонду держбюджету, що надасть можливість підвищення контролю за використанням коштів за цільовим призначенням [51].

О. Шпак та Д. Безрученюк наголошують на важливості справляння військового збору для підвищення обороноздатності країни. Автори зазначають проблемні аспекти цього збору – зокрема надходження коштів до загального фонду держбюджету і відсутність цільового призначення щодо їх використання. При тому, що військовий збір створює додаткове навантаження на громадян, в умовах повномасштабної агресії існує необхідність його модернізації [60].

Важливе місце у формуванні доходу Пенсійного фонду України займає Єдиний соціальний внесок. Звісно, що фізичні особи не сплачують ЄСВ. Цей внесок нараховує і сплачує роботодавець з фонду оплати праці. Але саме від того, в яких розмірах здійснюється нарахування заробітної плати залежить розмір ЄСВ, нарахованого і сплаченого роботодавцем до органів ПФУ. М. Гуменна-Дерій, Є. Шара та Т. Слесар розглядаючи теоретичні та практичні аспекти обліку і контролю ЄСВ наголошують на певних проблемах, зокрема

на відсутності національної доктрини соціального забезпечення в Україні. Автори зазначають необхідність віднесення страхових внесків ЄСВ до складу податкової системи України [10].

Таким чином, проведений аналіз публікацій підтверджує актуальність подальших досліджень, спрямованих на удосконалення методики обліку та аудиту оподаткування доходів фізичних осіб з метою підвищення прозорості та ефективності податкової системи.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Громадська організація створена 17.01.2015 р. під назвою Громадське об'єднання, згодом при розширенні діяльності та зростання охоплення територій 17.09.2024 р. перереєстрована. Розташована за адресою м. Полтава. Основними видами діяльності ГО є:

- сприяння розвитку неформальної освіти;
- створення умов для всебічного розвитку молоді;
- формування гендерно збалансованого середовища;
- сприяння розвитку інклюзивного середовища;
- розвиток інститутів громадянського суспільства та форм місцевої самоорганізації.

Органом управління ГО є загальні збори. Громадська організація перебуває на обліку в органах доходів та зборів, не є платником податку на прибуток підприємства, ПДВ та включена до Реєстру неприбуткових установ та організацій 04.08.2018 р.

Майно Громадської організації представлено грошовими коштами, отриманими у вигляді цільового фінансування. Зміни грошових коштів представлені у табл. 2.1.

За досліджуваний період спостерігається стабільний розмір грошових коштів ГО. Станом на кінець 2022 р. залишок грошових коштів був відсутній. За два наступних роки розмір грошових активів не змінювався.

Таблиця 2.1.

**Динаміка та структура майна Громадської організації за 2022 - 2024 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку
Майно – всього	-	-	4201,2	100,0	4201,2	100,0
2. Оборотні активи	-	-	4201,2	100,0	4201,2	100,0
2.1. Грошові кошти	-	-	4201,2	100,0	4201,2	100,0

Динаміка та структура джерел формування капіталу Громадської організації відображено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
Громадської організації за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	сума, тис. грн	у % до підсумк у	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку
Капітал – всього	-1,6	100,0	-	-	-	-
1. Власний капітал	-1,6	100,0	-	-	-	-
1.1. Нерозподілений прибуток	-1,6	100,0	-	-	-	-
2. Зобов'язання і забезпечення	1,6	100,0				
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	4201,2	100,0	4201,2	100,0
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	1,6	100,0	-	-	-	-
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1,6	100,0	-	-	-	-

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновок про те, що на кінець 2022 р. організація мала перевищення витрат над доходами і, відповідно, негативний фінансовий результат, який потребував покриття в наступних

звітних періодах за рахунок отримання благодійних внесків або надходжень від діяльності.

Такий баланс показує, що активи організації покриваються за рахунок зобов'язань, а не власного капіталу. Збільшення поточної кредиторської заборгованості свідчить про те, що фінансування діяльності здійснюється за рахунок зобов'язань. Це створює ризики ліквідності і провокує погіршення фінансового стану організації.

Для більш детального аналізу показників діяльності підприємства слід проаналізувати структуру і динаміку його доходів і витрат. Структура і динаміка доходів і витрат наведена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Структура і динаміка доходів та витрат Громадської організації за 2022-2024 рр.

Вид доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+,-) 2024 до 2022	
	сума	%	сума	%	сума	%	абс.	відн.
Інші доходи	87,0	100,0	3322,4	100,0	3322,4	100,0	3235,4	У 38 р.
Інші витрати	86,9	100,0	3322,4	100,0	3322,4	100,0	3235,5	У 38 р.
Чистий прибуток (збиток)	0,1	х	-	х	-	х	-0,1	х

За досліджуваний період спостерігається значне зростання як доходів ГО так і витрат – у 38 разів. Враховуючи те, що це неприбуткова організація, то всі доходи, які отримувались у вигляді грошових коштів цільового фінансування від благодійників та спонсорів були спрямовані на фінансування статутної діяльності.

Облікова політика підприємства у сфері оподаткування доходів громадян є системою принципів, методів та організаційних положень, які регламентують порядок нарахування, утримання та відображення у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності податків та зборів із доходів фізичних осіб. Вона охоплює:

1. Нормативно-правову базу і ґрунтується на Податковому кодексі України, Законах України та підзаконних актах, що регулюють порядок оподаткування доходів фізичних осіб, включаючи податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір та єдиний соціальний внесок (ЄСВ).

2. Принципи організації обліку:

- своєчасність і повнота відображення доходів фізичних осіб;
- законність і відповідність чинному законодавству;
- достовірність та аналітичність даних;
- автоматизація процесу обліку та формування податкової звітності.

3. Об'єкти оподаткування:

- заробітна плата та інші виплати у грошовій формі;
- доходи у натуральній формі (подарунки, додаткові блага, безкоштовні послуги);

- компенсаційні та соціальні виплати;
- інші доходи, передбачені законодавством.

4. Методи нарахування і утримання податків:

- ПДФО утримується за ставкою 18% від бази оподаткування;
- військовий збір утримується за ставкою 5%;
- при виплатах у натуральній формі застосовується «натуральний» коефіцієнт;

- ЄСВ нараховується на фонд оплати праці за ставкою 22%.

5. Особливості обліку нестандартних виплат:

- матеріальна допомога (цільова/нецільова);
- додаткові блага у негрошовій формі;
- разові премії, подарунки, компенсаційні виплати.

6. Організація аналітичного обліку:

- аналітичний облік ведеться за кожним працівником підприємства;
- застосовуються реєстри аналітичного обліку (розрахунково-платіжні відомості, особові рахунки);

- забезпечується контроль за правильністю утримань і перерахувань до бюджету.

7. Звітність:

- податки та збори відображаються у об'єднаній звітності;
- звітність подається в електронному вигляді із застосуванням кваліфікованого електронного підпису.

Узагальнення положень облікової політики щодо оподаткування доходів громадян наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Облікова політика підприємства щодо оподаткування доходів громадян

Елемент облікової політики	Характеристика
Нормативно-правова база	Податковий кодекс України, закони та підзаконні акти щодо ПДФО, ВЗ, ЄСВ
Принципи організації обліку	Своєчасність, законність, достовірність, автоматизація
Об'єкти оподаткування	Заробітна плата, доходи у натуральній формі, компенсаційні виплати, інші доходи
Методи нарахування і утримання податків	ПДФО - 18%, ВЗ - 5%, ЄСВ - 22%, натуральний коефіцієнт для негрошових виплат
Особливості обліку нестандартних виплат	Матеріальна допомога, премії, подарунки, додаткові блага
Організація обліку та звітність	Аналітичний облік за кожним працівником та об'єднана звітність

Таким чином, облікова політика підприємства щодо оподаткування доходів громадян забезпечує законність, прозорість та контроль за нарахуванням і сплатою податків, сприяє мінімізації податкових ризиків і створює підґрунтя для ефективного управління трудовими ресурсами та фінансовими результатами підприємства.

Організація бухгалтерського обліку оподаткування доходів фізичних осіб на підприємстві є важливим елементом системи управління фінансовими ресурсами, що забезпечує дотримання вимог податкового законодавства та прозорість розрахунків із бюджетом.

Основними складовими організації обліку є:

1. Визначення об'єктів оподаткування - заробітна плата, премії, надбавки, компенсаційні виплати, матеріальна допомога, інші доходи у грошовій та негрошовій формах, що підлягають оподаткуванню ПДФО та військовим збором.

2. Вибір методів обліку та документування - застосування первинних документів (табелі обліку робочого часу, накази на премії, відомості нарахування заробітної плати), які підтверджують факт нарахування доходів та утримання податків.

3. Аналітичний і синтетичний облік - ведення аналітичного обліку за кожним працівником у розрахунково - платіжних відомостях та картках особових рахунків; відображення узагальненої інформації на рахунках бухгалтерського обліку (зокрема рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами»).

4. Організація нарахування і сплати податків - утримання податків під час нарахування доходу, своєчасне перерахування до бюджету (не пізніше наступного банківського дня після виплати доходу).

5. Податковий облік і звітність - складання та подання до контролюючих органів податкової об'єднаної звітності.

6. Контрольні процедури - внутрішній контроль правильності застосування ставок оподаткування, податкових соціальних пільг, податкових знижок; перевірка повноти й своєчасності перерахування утриманих сум.

Таким чином, ефективна організація бухгалтерського обліку оподаткування доходів громадян сприяє не лише виконанню податкових зобов'язань підприємства, але й забезпечує законність, фінансову прозорість і соціальну відповідальність бізнесу. Схематично складові організації бухгалтерського обліку у громадській організації наведено на рис. 2.1.

Облікові функції в Громадській організації покладені на бухгалтера. У штаті облікової служби мають місце двоє фінансових асистентів. Облік в ГО ведеться автоматизовано з використанням програмного продукту «BAS». Форма обліку-журнально-ордерна.

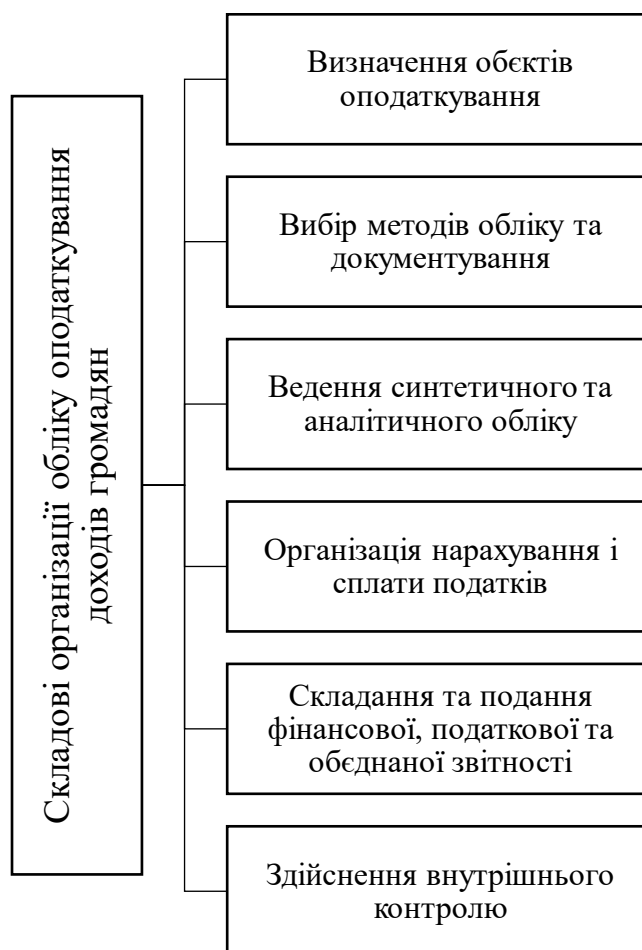

Рис. 2.1. Складові організації обліку оподаткування доходів громадян у громадській організації

В додатку Б до кваліфікаційної роботи наведені розроблені основні внутрішні регламентні документи, які можуть бути використані при організації обліку розрахунків за оподаткуванням працівників у досліджуваній організації.

2.2. Облік оподаткування доходів фізичних осіб та відображення інформації у звітності

Оподаткування доходів фізичних осіб є важливою складовою податкової системи України, адже саме ці надходження формують значну частину

доходів державного бюджету та місцевих громад. Для роботодавців - податкових агентів - належна організація бухгалтерського обліку ПДФО та військового збору є обов'язковою умовою забезпечення податкової дисципліни, законності розрахунків і достовірності звітності.

Бухгалтерський облік оподаткування доходів фізичних осіб включає такі етапи:

1. Визначення об'єкта оподаткування: заробітна плата, премії, надбавки, лікарняні, відпускні, компенсації, матеріальна допомога, а також інші доходи у грошовій та натуральній формах.

2. Нарахування та утримання податків: податковий агент утримує із суми нарахованого доходу податок на доходи фізичних осіб (18 %) і військовий збір (5 %) одночасно з нарахуванням заробітної плати.

3. Використання бухгалтерських рахунків:

- нарахування заробітної плати - рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»;

- утримання податків - субрахунки 641 «Розрахунки за податками» та 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;

4. Перерахування до бюджету: суми утриманих податків та обов'язкових платежів підлягають перерахуванню не пізніше наступного банківського дня після виплати доходу;

5. Аналітичний облік: ведеться по кожному працівнику у розрахунково-платіжних відомостях, особових рахунках та відомостях по податках і зборах.

Розглянемо кожний з зазначених етапів детальніше. Отже, на досліджуваному підприємстві доходи працівникам нараховуються у вигляді заробітної плати, премій, надбавок та доплат, визначених колективним договором, допомоги з тимчасової непрацездатності, відпускних та інших видів доходів, передбачених діючим законодавством. При визначенні об'єктів оподаткування слід керуватися ПКУ, Порядком обчислення середньої заробітної плати № 100, Постановою КМУ Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за

загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням № 1266 та іншими нормативними документами.

Базою для оподаткування податком на доходи фізичних осіб виступає сукупний дохід громадянина, отриманий у звітному періоді, який підлягає оподаткуванню незалежно від форми його нарахування чи виплати.

До загального місячного або річного оподатковуваного доходу включаються:

1. Заробітна плата та інші виплати за трудовим договором (контрактом).
2. Винагороди та виплати за цивільно-правовими договорами.
3. Доходи від майна та нематеріальних активів, включаючи:
 - продаж об'єктів майнових і немайнових прав;
 - авторські винагороди та роялті;
 - спадщину та подарунки, оподатковувані за законом.
4. Частка доходу від операцій з майном (ст. 172-173 ПКУ).
5. Дохід від надання майна в оренду або лізинг (ст. 170 ПКУ).
6. Самостійно виявлений оподатковуваний дохід, що не враховувався раніше, або дохід, нарахований контролюючим органом.
7. Суми заборгованості за цивільно-правовими договорами, що перевищують 50% прожиткового мінімуму, якщо сплата податку здійснюється фізичною особою.
8. Пасивні доходи, виграші, призи.
9. Інвестиційний прибуток від операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами (крім операцій, зазначених у п. 165.1.40 і 165.1.52 ПКУ).
10. Надміру витрачені кошти та електронні гроші, не повернуті у встановлені строки.
11. Неправомірна вигода, знайдене або викрадене майно, визначене судом.
12. Доходи від фондів фінансування будівництва, різниця між отриманими та внесеними коштами, якщо кошти не передані іншому фонду.

13. Неустойки, штрафи, відшкодування шкоди, крім випадків, передбачених законом та судовими рішеннями.

14. Страхові виплати та пенсійні внески, що підлягають оподаткуванню.

15. Додаткові блага, надані роботодавцем у вигляді:

- безоплатного користування житлом чи майном;

- безоплатного харчування та майна, крім передбачених законом випадків для підприємств [37].

Нарахування заробітної плати працівникам досліджуваного підприємства здійснюється на підставі Табеля обліку використання робочого часу при погодинній формі оплати праці та Наряду на відрядну роботу при відрядній формі. Інші нарахування здійснюють згідно наказів керівника підприємства та штатного розпису. При цьому, сума нарахованих доходів відображається по кредиту балансового пасивного рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», субрахунок 661 «Розрахунки за заробітною платою». Утримання податків та обов'язкових платежів здійснюється по дебету цього субрахунку. Одночасно з нарахуванням заробітної плати проводиться нарахування Єдиного соціального внеску, який сплачує підприємство за ставкою 22 %. Кореспонденція рахунків з нарахування доходу та його оподаткування наведена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Кореспонденція рахунків з обліку нарахування заробітної плати та інших доходів та їх оподаткування у Громадській організації

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Нарахована заробітна плата працівнику	92	661	18000,00
2	Нараховано ЄСВ, 22%	92	651	3960,00
3	Утримано ПДФО, 18%	661	641	3240,00
4	Утримано військовий збір, 5 %	661	642	900,00
5	Перераховано в бюджет ЄСВ з поточного рахунку	651	311	3960,00
6	Перераховано в бюджет ПДФО з поточного рахунку	641	311	3240,00
7	Перераховано в бюджет Військовий збір з поточного рахунку	642	311	900,00

Відповідно до ЗУ «Про державний бюджет» на 2025 рік максимальний розмір заробітної плати, на який нараховується ЄСВ становить 20 розмірів мінімальної заробітної плати, тобто 160000 грн. При цьому, максимальний розмір внеску становить $160000 \times 22\% = 35200$ грн.

Згідно п. 1 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464, роботодавець сплачує ЄСВ за ставкою 8,41% на заробітну плату осіб, які мають інвалідність. Слід зазначити, що для застосування зниженої ставки ЄСВ роботодавець повинен отримати від працівника копію довідки, виданої медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) або відповідний витяг з рішення експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи.

У 2025 р. з'явилися нові умови застосування зниженої ставки ЄСВ. Якщо інвалідність працівнику встановлена в попередні періоди і термін дії довідки до акту огляду МСЕК закінчився до 1.01.2025 р. і особа не пройшла повторний огляд, то до 1.07.2025 р. ЄСВ нараховувався за ставкою 8,41%, а з 1.07.2025 р. нараховується за ставкою 22 %. Якщо особа пройшла медичний огляд у 2025 р., то до її доходів встановлюється ставка 8,41 % [43].

Окрім заробітної плати фізичні особи можуть отримувати доходи у вигляді дивідендів. Дивіденди - це сума коштів, яка нарахована фізичній особі (акціонеру) згідно її частки у зареєстрованому (статутному) капіталі підприємства від суми отриманого чистого прибутку за відповідний рік. Слід зазначити, що дивіденди можуть виплачувати не тільки акціонерні товариства, а й ТОВ та приватні підприємства.

Порядок оподаткування доходу у вигляді дивідендів регламентується ПКУ, який виділяє два типи дивідендів – класичні та платежі, прирівняні до дивідендів та інші операції. Характеристика різних типів дивідендів наведена на рис. 2.2.

Виплата дивідендів може здійснюватися як у грошовій, так і у натуральній формах.

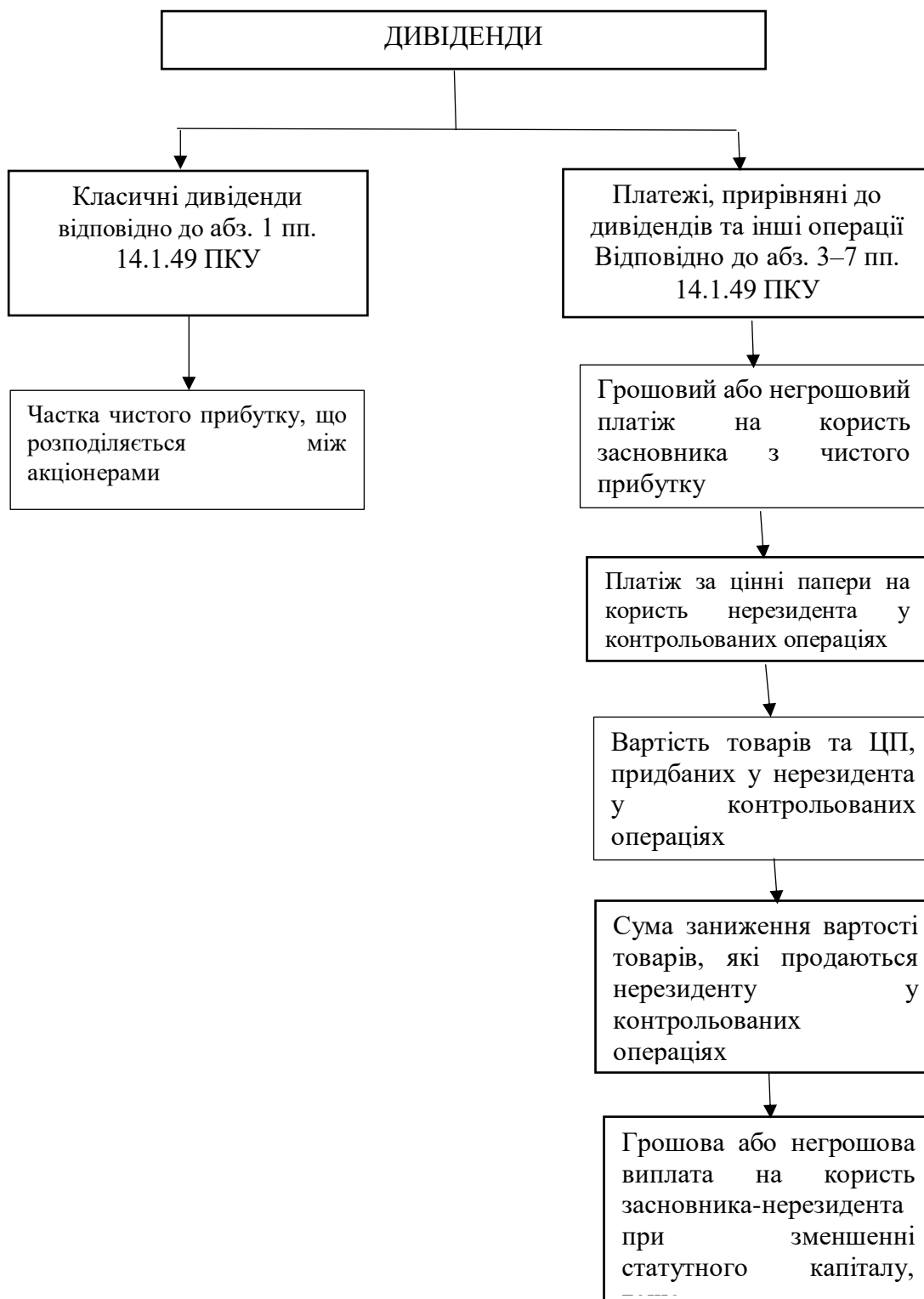

Рис. 2.2. Типи дивідендів згідно Податкового кодексу України

Форма виплати дивідендів повинна бути відображена у протоколі загальних зборів власників. Слід зазначити, що акціонерні товариства не мають права виплачувати дивіденди у натуральній формі, це притаманно лише

ТОВ або ПП. Крім того, якщо підприємство, яке нараховує дивіденди або яке їх отримує є платником Єдиного податку, то натуральна форма дивідендів для таких суб'єктів господарської діяльності заборонена.

Оподаткування дивідендів залежить від податкового статусу суб'єкта господарської діяльності, що їх нараховує та фізичної особи, що їх отримує. В даній темі розглянемо оподаткування дивідендів, нарахованих фізичним особам. В першу чергу слід звернути увагу на особливості виплати дивідендів фізичним особам, зокрема при здійсненні такої операції підприємство не сплачує авансового внеску з податку на прибуток та дивіденди не є базою нарахування ЄСВ.

Враховуючи те, що дивіденди є доходом отримувача, то з їх суми він сплачує ПДФО та Військовий збір за діючими ставками. Якщо рішенням зборів акціонерів нараховані дивіденди спрямовуються на збільшення статутного капіталу акціонерного товариства, то їх оподаткування не проводиться відповідно до пп. 165.1.18 ПКУ [37]. Кореспонденція рахунків з обліку оподаткування дивідендів, нарахованих фізичним особам, наведена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Кореспонденція рахунків з обліку нарахування дивідендів
фізичним особам та їх оподаткування на підприємстві**

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Згідно рішення зборів АТ розподілена частка чистого прибутку на виплату дивідендів	441	443	200000,00
2	Нараховані дивіденди акціонерам	443	671	200000,00
3	Утримано ПДФО, 5% (18% за привілейованими акціями)	671	641	10000,00
4	Утримано військовий збір, 5 %	671	642	10000,00
5	Сплачені дивіденди	671	311	180000,00
6	Перераховано в бюджет ПДФО з поточного рахунку	641	311	10000,00
7	Перераховано в бюджет Військовий збір з поточного рахунку	642	311	10000,00

Якщо дивіденди нараховані за простими іменними акціями, то ЄСВ на цю суму не нараховується і до них не застосовується ПСП, оскільки цей дохід не має статусу заробітної плати. Якщо ж нарахування дивідендів відбувається за привілейованими акціями, то ця сума додається до заробітної плати отримувача і до неї застосовуються всі види зобов'язань і пільг, передбачених до заробітної плати. При нарахуванні та виплаті дивідендів платником Єдиного податку ставка оподаткування ПДФО становить 9%.

При виплаті дивідендів в натуральній формі застосовуються такі ж ставки оподаткування, що й для грошової форми. Слід зауважити, що в разі перевищення звичайної ціни матеріальних ресурсів, переданих у вигляді дивідендів, над їх вартісною оцінкою, різниця у вартості вважається додатковим благом і оподатковується за ПДФО за ставкою 18% та військовим збором за ставкою 5%. При реінвестуванні дивідендів у розвиток підприємства ПДФО не утримується.

Досліджувана установа має статус неприбуткової організації, тому не може виплачувати дивіденди. Слід зазначити, що прямої заборони на виплату дивідендів неприбутковими організаціями не існує, але в разі прийняття рішення про виплату дивідендів, така організація втрачає статус неприбуткової і повинна змінити свій статус із сплатою податку на прибуток [34]. Власники земельних паїв можуть здавати їх в оренду юридичним і фізичним особам. Отримана орендна плата є доходом фізичної особи і оподатковується ПДФО за ставкою 18 %. Податковим агентом при цьому є орендар, який здійснює утримання податку та перерахування його до бюджету.

Інформація щодо сум нарахованих доходів, ЄСВ та утриманих податків і обов'язкових платежів відображається у фінансовій та об'єднаній звітності. Громадські організації подають фінансову звітність за формою № 1-м «Баланс» та 2-м «Звіт про фінансові результати» відповідно до НПСБО 25.

Інформація щодо заборгованості установи перед працівниками за заробітною платою на кінець звітного періоду відображається у ф. № 1-м

«Баланс» по статті 1630 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці», крім того, у пасиві балансу наводиться залишок заборгованості за розрахунками з бюджетом по статті 1620, де в тому числі відображена сума поточних зобов'язань за ПДФО та військовим збором, а по статті 1625 - сума заборгованості зі страхування, зокрема за ЄСВ.

Особливе місце у звітності будь якого суб'єкта господарської діяльності займає Об'єднана звітність. Ця спеціалізована звітність містить інформацію щодо сум доходів, нарахованих працівникам, сум утриманого ПДФО, Військового збору та нарахованого ЄСВ. Об'єднана звітність подається щомісячно до органів Пенсійного фонду України до 20 числа місяця, наступного за звітним. Зміст об'єднаної звітності схематично наведено на рис.

2.3.

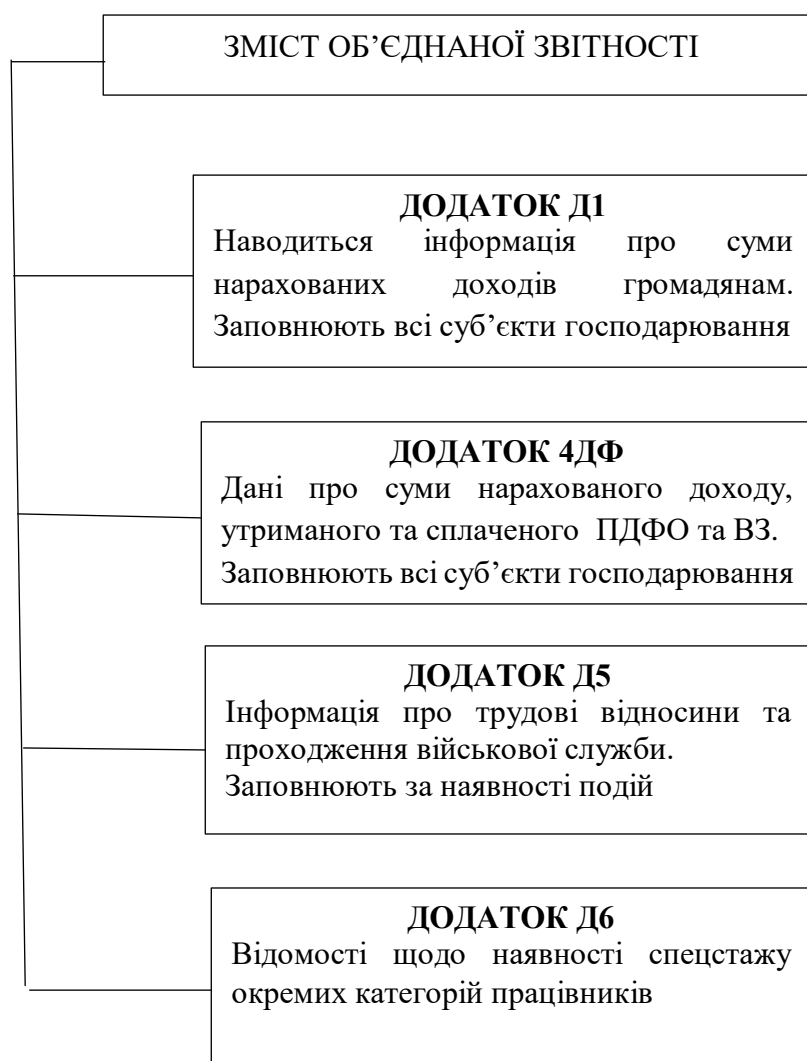

Рис. 2.3. Зміст основних додатків об'єднаної звітності

Найбільш уживаними є додатки Д1, 4ДФ, Д5 та Д6. При цьому, додаток Д5 заповнюються при наявності призову на воєнну службу працівника, а додаток Д6 – при наявності у окремих працівників підстав для зарахування їх спеціального стажу. Додатки Д2 та Д3 заповнюють бюджетні організації та установи, Збройні Сили України, управління соціального захисту населення.

Ця звітність може подаватися або стандартно на паперових носіях або в електронній формі через електронний кабінет платника. Якщо платник обирає паперову форму подання, то подати звіт можливо за одним з трьох варіантів – особисто одночасно з поданням електронної форми, або подати тільки у паперовому варіанті за умови, якщо кількість заповнених рядків не перевищує 5, або надіслати поштовим відправленням з описом вкладення. При цьому слід пам'ятати, що рекомендований лист має надійти до органів ПФУ до закінчення терміну подання звітності.

Звітність з оподаткування доходів фізичних осіб забезпечує прозорість та законність здійснення розрахунків з державним бюджетом, сприяє забезпеченню соціальної захищеності працівників, а також виступає інструментом контролю держави за дотримання податкової дисципліни.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

3.1. Мета, завдання та нормативно-інформаційне забезпечення аудиту

Контроль за діяльністю громадських організацій здійснюється державними органами, податковими органами, громадськістю, крім того, будь який суб'єкт господарської діяльності може проводити внутрішній аудит процесів, що відбуваються а також залучати зовнішній аудит за бажанням.

Аудит розрахунків з оподаткування фізичних осіб покликаний виявити можливі помилки в проведенні розрахунків і запобігти їх виникненню в подальшому. Практичний досвід аудиторів свідчить про те, що найчастіше за все помилки виникають внаслідок неуважності облікових працівників, недотримання вимог нормативних актів або нерозуміння їх змісту та спроб приховування отриманих доходів несумлінними громадянами.

Метою аудиту розрахунків за оподаткуванням фізичних осіб є встановлення повноти, правильності та законності нарахування, утримання та перерахування податків та зборів із доходів працівників до бюджету та ПФУ. Схематично мету аудиту розрахунків за оподаткуванням фізичних осіб наведено на рис. 3.1.

Під час проведення аудиторського дослідження незалежний аудитор має впевнитися, що операції з нарахування доходів фізичним особам здійснюються на законних підставах і не відповідають діючому законодавству.

Аудитор повинен перевірити правильність складання табелів обліку використання робочого часу, нарядів, наказів на преміювання, надання матеріальної допомоги, нарахування інших видів доходів та їх достовірність.

Крім того, аудитор досліджує дотримання норм законодавства при проведенні утримань ПДФО, ВЗ та застосування податкової соціальної пільги.

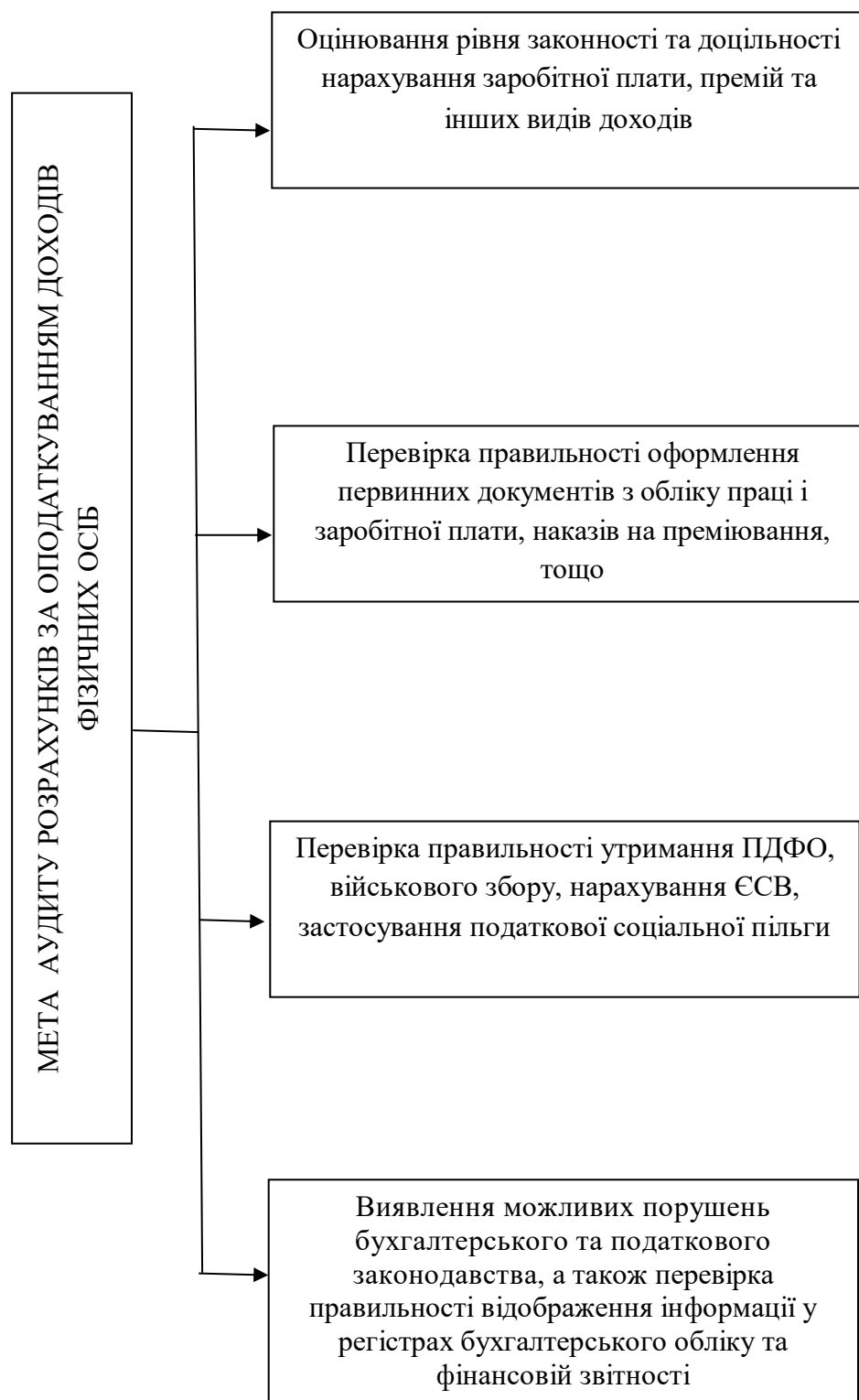

Рис. 3.1. Мета аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб
Завдання аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб
узагальнені на рис. 3.2.

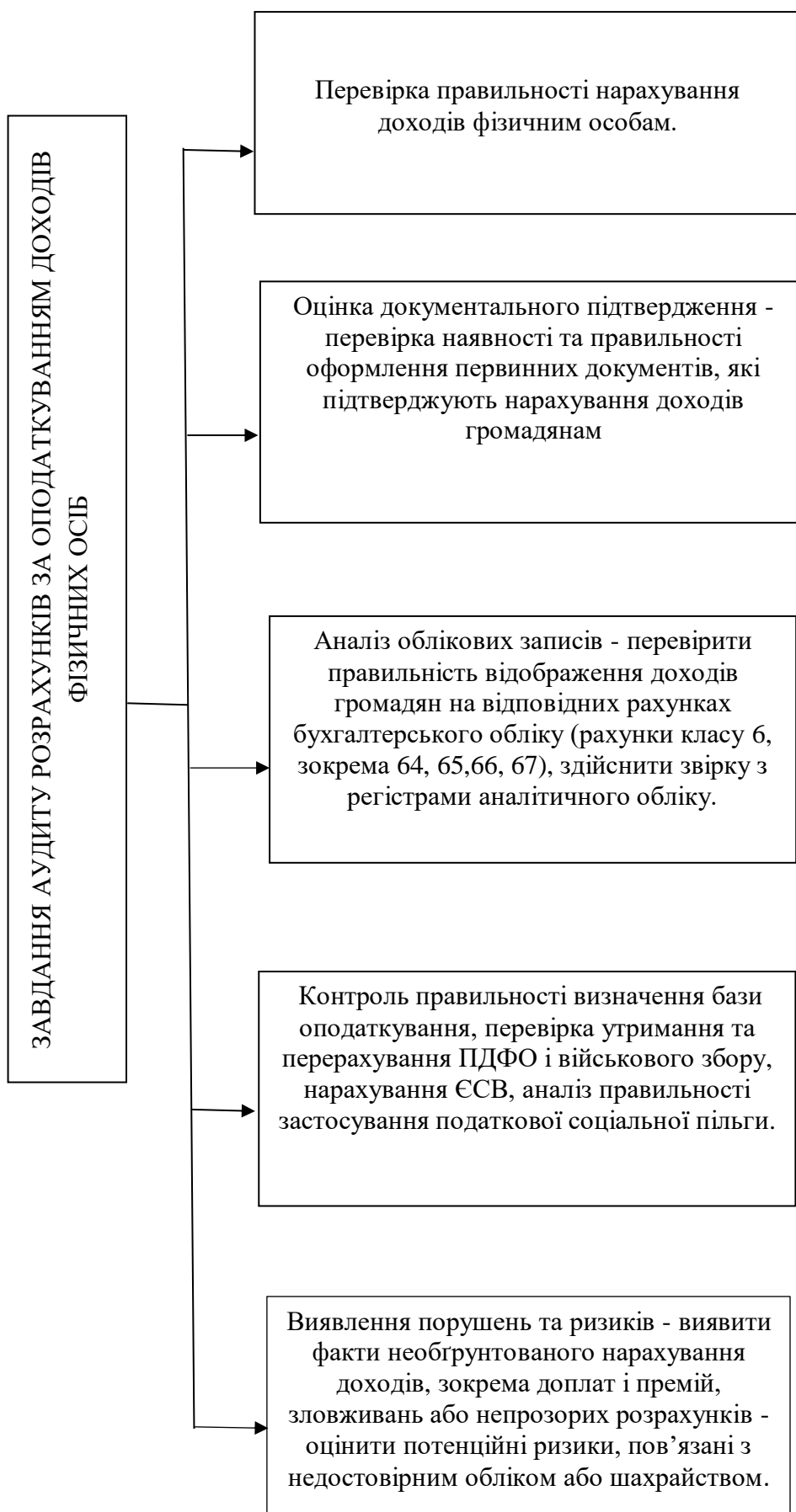

Рис. 3.2. Завдання аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб

Аудит розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб здійснюється відповідно до нормативних документів, які з одного боку регламентують методику обліку, а з іншого визначають основні методичні прийоми проведення незалежного аудиту. Нормативні документи можна умовно класифікувати на три основні групи: міжнародні аудиторські стандарти, національні аудиторські нормативні акти та документи, що визначають методику ведення бухгалтерського обліку.

Схематично нормативне регулювання аудиту розрахунків за оподаткуванням фізичних осіб зображено на рис. 3.3.

Незалежна аудиторська діяльність в Україні здійснюється відповідно до міжнародних стандартів якості, аудиту, огляду, надання впевненості та супутніх послуг, які забезпечують об'єктивність і неупередженість аудиторського висновку щодо достовірності фінансових даних підприємства-замовника [28].

У процесі євроінтеграції Україна зобов'язана дотримуватися міжнародних норм і практик у сфері аудиту. При цьому аудиторська діяльність базується на Міжнародному кодексі етики професійних бухгалтерів, положення якого поширюються не лише на незалежних аудиторів, а й на всіх фахівців бухгалтерського обліку [29].

Під час проведення аудиторських перевірок, підготовки звіту та аудиторського висновку, аудитори керуються вимогами міжнародних стандартів аудиту (МСА), що забезпечують єдині підходи до оцінки достовірності фінансової інформації.

Крім того, слід дотримуватися інструкцій і наказів, затверджених Міністерством фінансів України, а також положень Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів, перелік і характеристика яких наведені у першому розділі кваліфікаційної роботи. Джерелами інформації для аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб виступають Наказ про облікову політику підприємства, штатний розпис, накази про преміювання, доплати до тарифних ставок і окладів.

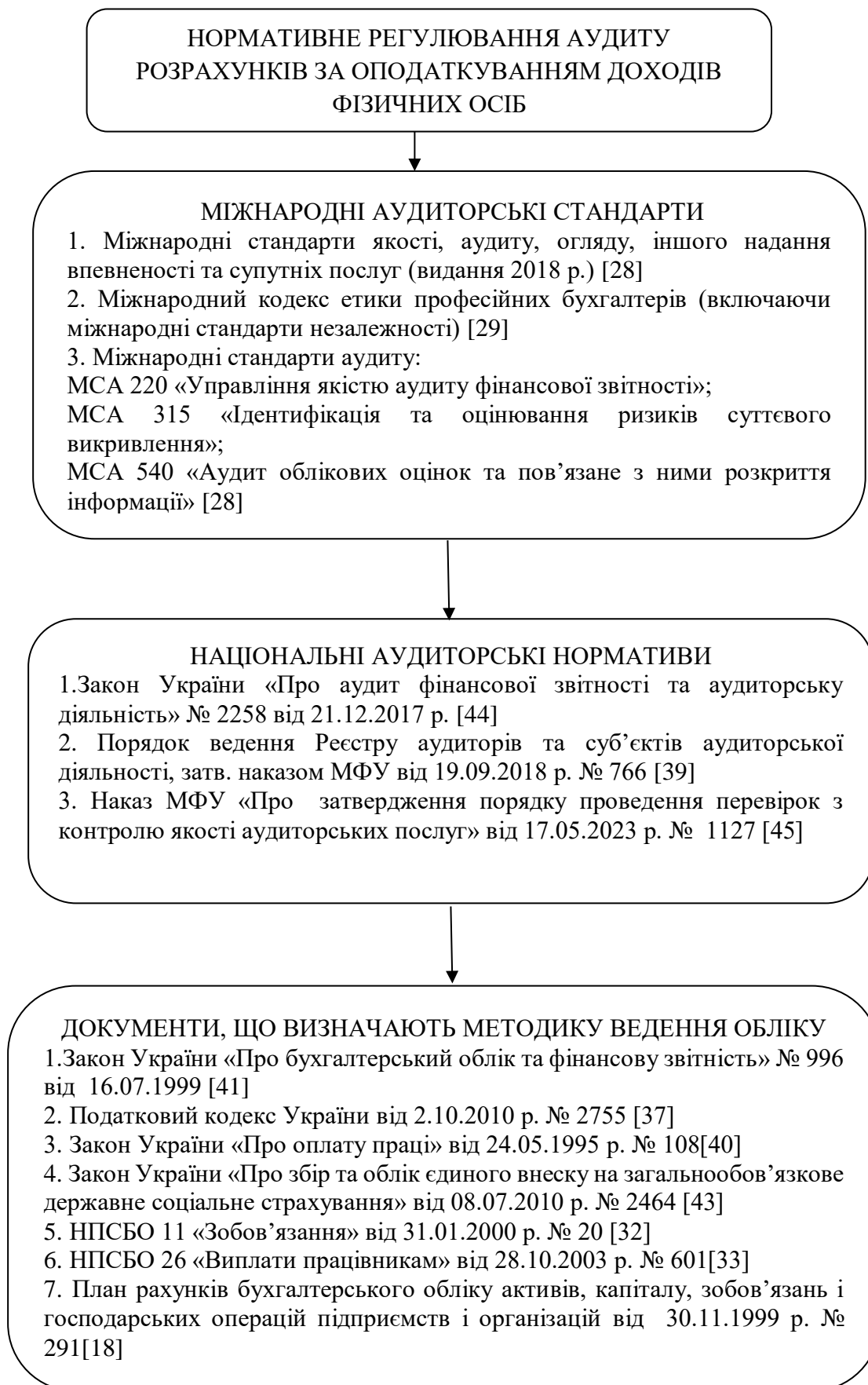

Рис. 3.3. Нормативне регулювання аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб

Крім того, досліджуються документи, що підтверджують застосування пільг по ПДФО, нарахування ЄСВ за пільговими ставками, реєстри синтетичного та аналітичного обліку по рахункам 64, 65, 66, 67, інші бухгалтерські документи та облікові реєстри.

3.2. Методика та техніка проведення аудиту розрахунків з оподаткування доходів фізичних осіб

Рішення про проведення незалежного аудиту адміністрація ГО приймає самостійно за необхідністю. При цьому ГО самостійно обирає суб'єкт підприємницької діяльності, з яким буде укладено договір на проведення аудиту. При виборі виконавця аудиторського дослідження слід дотримуватись принципів доброчесності, згідно з якими особа, залучена для здійснення зовнішнього аудиту, не повинна мати жодних стосунків до діяльності організації або її посадових осіб, тобто має бути абсолютно незалежна.

Процедура аудиту умовно здійснюється за трьома основних кроками. При здійсненні першого кроку проводиться попереднє планування аудиторського дослідження, при другому - відбувається безпосередньо аудит за обраним об'єктом, третій крок є заключним. Загальна схема аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб наведена на рис. 3.4.

На попередньому етапі незалежний аудитор знайомиться з організацією внутрішнього контролю в організації, досліджує її облікову політику, організацію обліку розрахунків за виплатами працівникам, за оподаткуванням доходів працівників, вивчає штатний розпис, накази, порядок нарахування заробітної плати, відпускних, допомоги з тимчасової непрацездатності, доплат та премій, дотримання норм законодавства щодо нарахування доходів та їх оподаткування.

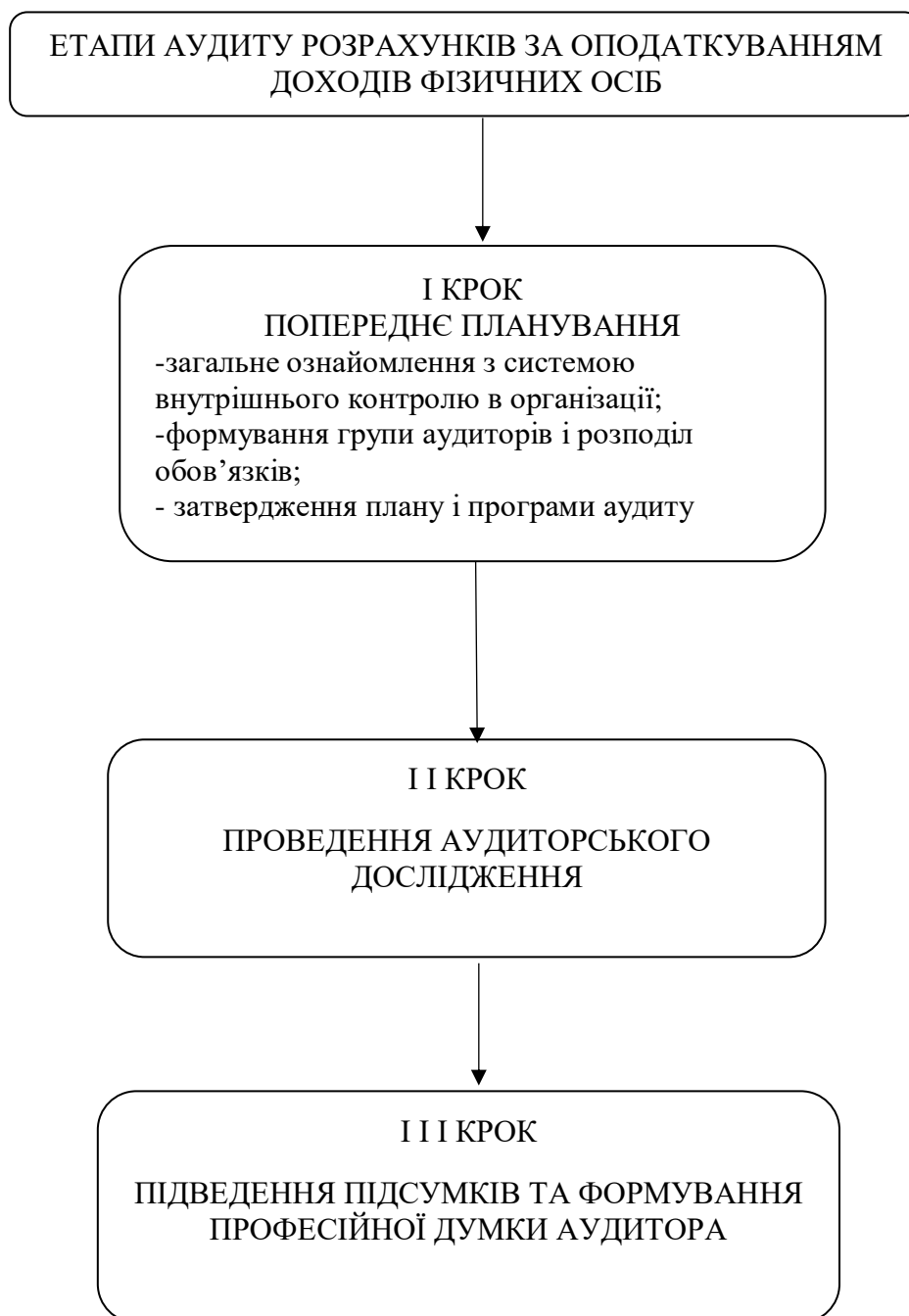

Рис. 3.4. Етапи аудиту розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб

Наступною дією аудитора є формування групи фахівців, які безпосередньо будуть проводити аудит. При цьому кожному виконавцю визначаються персональні завдання та норматив робочого часу для виконання кожного виду досліджень.

При розробці плану і програми аудиту аудитор зазвичай попередньо визначає аудиторські ризики, оцінює систему внутрішнього контролю організації, встановлює попередній рівень суттєвості з метою подальшої оцінки інформації, наведеної у фінансовій звітності. Програма аудиту обліку розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб наведена в додатку В 1.

На третьому етапі здійснюється узагальнення результатів проведеного дослідження, зазначаються виявлені помилки або недоліки, визначається рівень їх суттєвості та формується аудиторський висновок та звіт аудитора. На початку аудиту виконавець замовлення може провести анкетування облікового працівника, до посадових обов'язків якого входить ведення обліку розрахунків з підзвітними особами. Пропонований перелік запитань наведено в додатку В 2.

При проведенні аудиту обліку розрахунків з оподаткування фізичних осіб аудитор вивчає Наказ про облікову політику підприємства в частині обліку розрахунків за виплатами працівникам та їх оподаткування, порядку нарахування та виплати дивідендів в АО та процентів, розрахунків з державним бюджетом та Пенсійним фондом України, накази керівника про нарахування премій, допомоги, рішення щодо нарахування та виплати дивідендів та процентів, нарахування інших видів доходів.

Послідовність проведення аудиту розрахунків з оподаткування доходів фізичних осіб умовно можна поділити на декілька етапів, які наведені на рис. 3.5.

На початку роботи аудитор вивчає облікову політику підприємства щодо обліку розрахунків за виплатами працівникам та оподаткування доходів фізичних осіб, досліджує трудові договори та кадрову документацію, штатний розпис. Після цього фахівець вивчає документальне оформлення розрахунків за виплатами працівникам, перевіряє правильність та підстави застосування ПСП, нарахування ЄСВ за пільговими ставками.

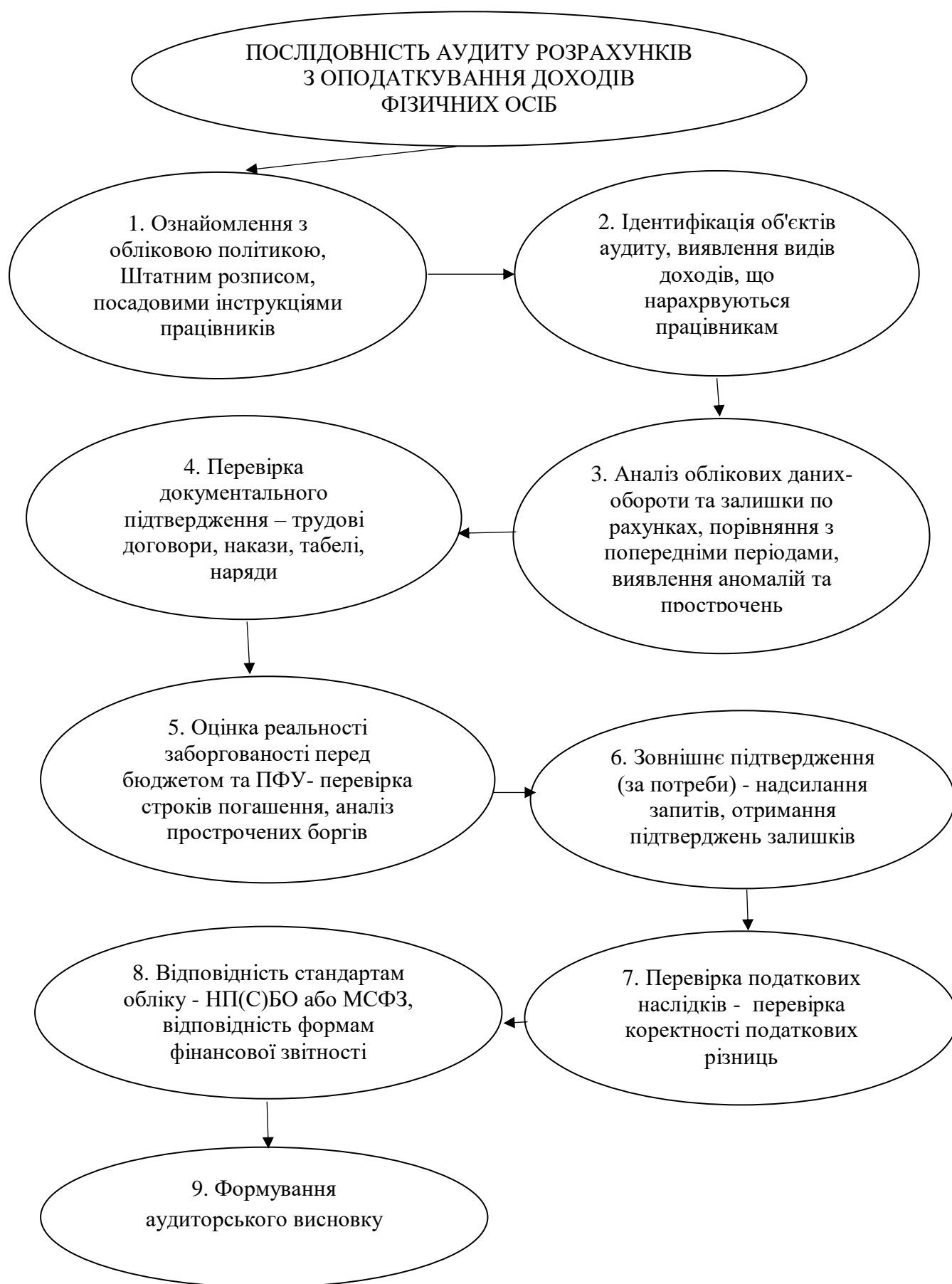

Рис. 3.5. Послідовність аудиту розрахунків з оподаткування доходів фізичних осіб

Під час аудиту необхідно впевнитись у відповідності проведених операцій НПСБО або МСФЗ, податкових наслідках операцій і в кінцевому підсумку сформувавши аудиторський висновок і звіт аудитора.

Під час проведення аудиту розрахунків з підзвітними особами можуть бути виявлені навмисні і ненавмисні помилки. Розглянемо приклади можливих виявлених порушень. Приклад 1. Посадовий оклад працівника організації становить 12000,00 грн. Бухгалтером не було застосовано податкову соціальну пільгу, не зважаючи на те, що працівник має на неї право та подав заяву про застосування ПСП та копії свідоцтв про народження трьох неповнолітніх дітей. Через це з нарахованої заробітної плати було утримано ПДФО у сумі 2160,00 грн ($12000 \times 18\%$).

Відповідно до поданих документів і заяви сума ПДФО має визначатися наступним чином: $12000 - (1514 \times 3) \times 18\% = 1342,44$ грн. Виходячи з цього з працівника зайво утримано 817,56 грн ПДФО. Аудитор пропонує виправити виявлену помилку наступним чином:

1. Провести перерахунок утриманого ПДФО та повернути різницю у 817,56 грн працівнику.
2. Подати уточнюючий розрахунок за формою 1ДФ та провести коригування податкових розрахунків з бюджетом за рахунок зменшення податкових зобов'язань в майбутньому періоді.

При виявленні зазначеної помилки податковими органами будуть застосовані санкції відповідно до п. 119.1 ПКУ, а саме - за виявлення помилок у податковій звітності накладається штраф на посадову особу у сумі 1020 грн., за повторне порушення протягом року - 2040 грн. Крім того, можливе адміністративне стягнення з бухгалтера у сумі 170-340 (340-680 грн.) грн. відповідно до ст. 163-1 КУпАП за порушення ведення податкового обліку. В разі самостійного виявлення і виправлення помилки санкції застосовані не будуть [37].

Приклад оформлення робочого документа аудитора наведений в табл. 3.1.

Приклад 2. Працівниці організації на ювілей подаровано мікрохвильову піч вартістю 4500 грн. При проведенні аудиту виявлено, що негрошовий подарунок не було належним чином оподатковано. Відповідно до п. 174.5 ПКУ сума негрошового подарунку, що перевищує 25% мінімальної заробітної плати вважається додатковим благом і повинна додаватися до доходу працівника і оподатковуватись ПДФО та Військовим збором [37, 35].

Таблиця 3.1

Порушення №1: Неправильне застосування ПСП

Суть порушення	Бухгалтер неправомірно застосував податкову соціальну пільгу.
Мета перевірки	Перевірити повноту та правильність утримання ПДФО та ВЗ.
Джерела інформації	Розрахунково-платіжні відомості Табель обліку використання робочого часу Об'єднана звітність Заяви на ПСП Додаток Д1
Аудиторські процедури	Перевірка відповідності доходів критеріям ПСП Перерахунок податків Порівняння з нормативними даними
Виявлені порушення	Виявлено заниження ПДФО та ВЗ.
Рекомендації аудитора	Донарахувати ПДФО та ВЗ Подати уточнюючу форму №1ДФ Провести інструктаж бухгалтера
Відмітка аудитора	

У 2025 р. вартість негрошового подарунка, що не оподатковується, становить 2000,00 грн. Відповідно, різницю в сумі 2500,00 грн. слід додати до доходу співробітниці і нарахувати ЄСВ за ставкою 22%, утримати ПДФО 18% та ВЗ 5%.

В разі виявлення помилки податковими органами за недоплату ПДФО та ВЗ передбачений штраф у розмірі 20% суми недоплати та погашення заборгованості згідно ст. 126 ПКУ та нараховується пеня у розмірі 0,05% за кожний день прострочення.

За заниження суми ЄСВ відповідно до п. 25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачений штраф у розмірі 20% суми недоплати. Крім того, за помилки в Об'єднаній звітності передбачений штраф в розмірі 1020 грн та адмінштраф виконавцю в сумі 170-340 грн. Робочий документ аудитора наведено у табл. 3.2.

Форма робочих документів розробляється аудитором самостійно.

Таблиця 3.2

Порушення №2: Оподаткування подарунків понад норму

Суть порушення	Вартість подарунків перевищила неоподатковувану суму, податки не утримані.
Мета перевірки	Перевірити правильність оподаткування додаткових благ.
Джерела інформації	Накази про видачу подарунків Акти видачі подарунків Бухгалтерські довідки Об'єднана звітність
Аудиторські процедури	Порівняння суми подарунку з нормою Перерахунок ПДФО, ВЗ та ЄСВ Перевірка звітності
Виявлені порушення	На суму перевищення не нараховано ПДФО, ВЗ та ЄСВ.
Рекомендації аудитора	Провести нарахування податків Подати уточнюючий додаток Д1 №1ДФ Внести зміни до Об'єднаної звітності
Відмітка аудитора	

Перевірка правильності ведення обліку розрахунків за оподаткуванням доходу фізичних осіб здійснюється суцільним чином, оскільки розрахунки даного типу безпосередньо пов'язані зі сплатою податків та обов'язкових платежів.

3.3. Узагальнення результатів аудиторського дослідження

Результати аудиту узагальнюються в аудиторському висновку та у звіті аудитора. Аудиторський висновок складається сертифікованим аудитором за результатами проведеного аудиту. У висновку формується незалежна думка та оцінка правильності і достовірності бухгалтерського обліку підприємства та інформації, відображеній у фінансовій та іншій звітності підприємства.

Незалежний аудитор може надавати чотири типи аудиторського висновку:

- висновок без зауважень або беззастережний;
- висновок із зауваженнями або висновок із застереженнями;
- негативний висновок;
- відмова в наданні висновку.

Висновок без зауважень надається у випадку, коли порушень затвердженої методики обліку не виявлено, база нарахування та утримання податків визначена вірно і податки своєчасно і в повному обсязі сплачені до бюджету, грубих помилок не виявлено або наявні помилки знаходяться в рамках межі суттєвості і не впливають на показники фінансової та об'єднаної звітності та не викривлюють її.

Висновок із зауваженнями надається в випадку виявлення помилок, які вдалося усунути в процесі аудиту і які за своїм змістом не викривили показники фінансової та об'єднаної звітності та принципово не порушили діючу методику ведення бухгалтерського обліку. У висновку надається опис виявлених помилок і зазначається, що вони були виправлені в присутності аудитора. Якщо ж в силу об'єктивних причин на момент проведення аудиту не вдалося виправити помилки, то аудитор надає рекомендації по усуненню виявлених недоліків і зобов'язаний в подальшому особисто проконтролювати їх виправлення.

Негативний висновок надається в разі виявлення принципів порушень затверджених методик та вимог нормативних документів, внаслідок чого сталося викривлення показників фінансової звітності і вона містить неправдиву інформацію.

Інколи аудитор може відмовитись надати висновок, оскільки не отримав необхідних документів та іншої затребуваної інформації від замовника аудиту. При цьому аудитор повідомляє замовнику аудиту причини відмови у наданні висновку.

В аудиторському звіті аудитор міститься докладна інформація про результати виконаної роботи, її основні напрямки і те, які з цих напрямків піддані суцільній перевірці, а які - вибірковій. У звіті детально описуються виявлені помилки та недоліки. При цьому аудитор надає докладні рекомендації щодо виправлення помилок і усунення виявлених недоліків. Крім того, аудитором здійснюється розрахунок можливих штрафних санкцій, що можуть накладатися на посадових осіб та на підприємство в разі нехтування його рекомендаціями. Якщо виявлені помилки були виправлені, то в звіті аудитор зазначає, які саме помилки були виправлені бухгалтером в його присутності та під його контролем.

Звіт аудитора може містити іншу інформацію, висвітлення якої було замовлено при укладанні договору на проведення аудиту. Звіт аудитора містить конфіденційну інформацію і надається ним виключно для службового користування підприємством - замовником послуги. Звіт складається у двох примірниках. Один примірник надається замовнику, другий - залишається у аудитора для контролю за виправленням виявлених помилок. Приклад звіту наведено у дод. В 3.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного в кваліфікаційній роботі дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Тема, обрана для дослідження є актуальною, оскільки саме за рахунок податкових утримань з доходів фізичних осіб формується значна частка дохідної частини державного бюджету. Дотримання методики нарахування і виплати заробітної плати, прозорість застосування пільгового режиму оподаткування ПДФО, нарахування в роботодавцем в повному обсязі заробітної плати і, відповідно, ЄСВ, сприятиме покращенню наповнення бюджетів усіх рівнів і підвищенню податкової свідомості громадян та бізнесу.

2. Податковий кодекс України включає в себе різні форми оподаткування фізичних осіб. Основними серед них є:

1. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Це базовий загальнодержавний податок, який стягується із заробітної плати, інших доходів від трудової діяльності, підприємницьких доходів, а також окремих видів пасивних доходів (дивіденди, роялті, інвестиційний прибуток). Основна ставка податку становить 18 %, а також передбачено окремі спеціальні ставки (наприклад, 5 % для дивідендів від резидентів, 9 % - для деяких пасивних доходів).

2. Військовий збір.

Запроваджений у 2014 році як тимчасовий, він досі справляється у розмірі 5 % від об'єкта оподаткування, яким є доходи, що підлягають ПДФО. Його мета - фінансування оборонних потреб держави.

3. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ).

Хоча формально ЄСВ не є податком, він виконує схожі функції, оскільки є обов'язковим платежем, що забезпечує наповнення Пенсійного фонду та фондів соціального страхування. Для фізичних осіб - підприємців та осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність, передбачено

мінімальний розмір внеску, який залежить від розміру мінімальної заробітної плати.

4. Спрощена система оподаткування для фізичних осіб-підприємців (ФОП).

Передбачає можливість сплати єдиного податку за спрощеними ставками (від 5 % доходу або 3 % + ПДВ), залежно від групи платника. Це створює сприятливі умови для малого бізнесу, зменшуючи адміністративне навантаження.

3.Оподаткування доходів фізичних осіб є одним із ключових напрямів досліджень у галузі бухгалтерського обліку та аудиту. У наукових працях вітчизняних і зарубіжних авторів підкреслюється, що цей податок виконує не лише фіскальну функцію, забезпечуючи стабільні надходження до бюджету, але й має важливе соціальне значення, оскільки впливає на розподіл доходів, рівень соціальної справедливості та добробут населення.

4. Кваліфікаційна робота виконана на матеріалах Громадської організації, м. Полтава. Основними видами діяльності ГО є:

- сприяння розвитку неформальної освіти;
- створення умов для всебічного розвитку молоді;
- формування гендерно збалансованого середовища;
- сприяння розвитку інклюзивного середовища;
- розвиток інститутів громадянського суспільства та форм місцевої самоорганізації.

ГО внесена до реєстру неприбуткових організацій, не є платником податку на прибуток та ПДВ. Майно організації представлено грошовими коштами, які ГО отримує у вигляді цільового фінансування статутної діяльності та благодійних внесків.

5. Облікові функції в Громадській організації покладені на головного бухгалтера. У штаті облікової служби мають місце двоє фінансових асистентів. Облік в ГО ведеться автоматизовано з використанням програмного продукту «BAS». Форма обліку-журнально-ордерна.

6. Бухгалтерський облік оподаткування доходів фізичних осіб включає такі етапи:

- визначення об'єкта оподаткування: заробітна плата, премії, надбавки, лікарняні, відпускні, компенсації, матеріальна допомога, а також інші доходи у грошовій та натуральній формах.

- нарахування та утримання податків: податковий агент утримує із суми нарахованого доходу податок на доходи фізичних осіб (18 %) і військовий збір (5 %) одночасно з нарахуванням заробітної плати.

- використання бухгалтерських рахунків:

- нарахування заробітної плати - рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»;

- утримання податків - субрахунки 641 «Розрахунки за податками» та 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;

- перерахування до бюджету: суми утриманих податків та обов'язкових платежів підлягають перерахуванню не пізніше наступного банківського дня після виплати доходу;

- аналітичний облік: ведеться по кожному працівнику у розрахунково-платіжних відомостях, особових рахунках та відомостях по податках і зборах.

7. Інформація щодо сум нарахованих доходів, ЄСВ та утриманих податків і обов'язкових платежів відображається у фінансовій та об'єднаній звітності. Громадські організації подають фінансову звітність за формою № 1-м «Баланс» та 2-м «Звіт про фінансові результати» відповідно до НПСБО 25.

Особливе місце у звітності будь якого суб'єкта господарської діяльності займає Об'єднана звітність. Ця спеціалізована звітність містить інформацію щодо сум доходів, нарахованих працівникам, сум утриманого ПДФО, Військового збору та нарахованого ЄСВ. Об'єднана звітність подається щомісячно до органів Пенсійного фонду України до 20 числа місяця, наступного за звітним.

8. Контроль за діяльністю громадських організацій здійснюється державними органами, податковими органами, громадськістю, крім того, будь

який суб'єкт господарської діяльності може проводити внутрішній аудит процесів, що відбуваються а також залучати зовнішній аудит за бажанням.

Аудит розрахунків з оподаткування фізичних осіб покликаний виявити можливі помилки в проведенні розрахунків і запобігти їх виникненню в подальшому. Метою аудиту розрахунків за оподаткуванням фізичних осіб є встановлення повноти, правильності та законності нарахування, утримання та перерахування податків та зборів із доходів працівників до бюджету та ПФУ.

Виходячи з проведеного дослідження можемо сформулювати наступні пропозиції:

1. На загальнодержавному рівні:

- з метою усунення фрагментованості обліку між податковою, Пенсійним фондом, Казначейством, місцевими фінорганами слід запровадити створення єдиного національного реєстру доходів фізичних осіб, інтегрованого з е-кабінетом платника, Реєстром застрахованих осіб та банківськими системами;

- створити автоматичні алгоритми для виявлення невідповідностей між податковими звітами, даними банків, даними Державного реєстру фізосіб та відомостями ЄСВ;

- для малих підприємств та неприбуткових організацій, що сплачують малі суми або мають до 10 працівників запровадити спрощений звіт про утриманий ПДФО.

2. Для громадських та неприбуткових організацій:

- запровадити ведення єдиного реєстру первинних документів щодо виплат фізособам;

- використовувати електронний підпис для договорів ЦПХ, заяв працівників, актів виконаних робіт;

- зберігати усі первинні і зведені бухгалтерські документи у хмарній системі (SharePoint, Google Drive з політикою доступу);

- здійснювати щоквартальний внутрішній аудит відповідності та законності виплат і нарахувань;

- створити календар податкових зобов'язань ГО;
- формувати щомісячні звіти для донорів із зазначенням нарахованих та сплачених податків;
- автоматично формувати Excel- або PDF-реєстри для проведення аудиту;
- використовувати цифрові бухгалтерські політики щодо обліку грантових коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В., Матвійчук Ю. Ю. Актуальні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб: національний та міжнародний досвід. *ВІСНИК ХНТУ*. 2022. №3(82). С.83-89. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/74/69 (Дата звернення 1.10.2025)
2. Балашов Г. Б., Федорчак О. Є. Принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану. *ECONOMICS: time realities*. 2024. № 1 (71). С. 96-103. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/96.pdf> (Дата звернення 11.10.2025)
3. Барабаш Л. В., Щербань С. А., Куліченко Р. В. Розвиток оподаткування доходів фізичних осіб в контексті еволюції податкової системи України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2023. Вип. 103. Ч. 2. С. 49-56. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/103.2/5.pdf> (Дата звернення 11.10.2025)
4. Бондаренко І., Васянович Д. Підвищення військового збору: мета та перспективи. *Вороновські читання (Адміністративні та податкові процедури: чи є підстави конфлікту): зб. статей, допов. та тез учасників міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернівці, 4-5 жовт. 2024 р. / Редкол.: М. Кучерявенко, П. Дуравкін. Харків: Асоціація фінансового права України, 2024. С. 23-26.*
5. Волкова С. С. Окремі питання регулювання податку з доходів фізичних осіб. *Право та інновації*. 2018. № 1 (21) С. 75-78. URL: [file:///C:/Users/%D0%90\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%90(1).pdf) (Дата звернення 1.10.2025)
6. Гладченко Л., Славкова А. Оподаткування доходів фізичних осіб у забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад. *Сталій*

розвиток економіки. 2024. № 3(50). С. 27-36.
URL:<https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-5> (Дата звернення 20.10.2025)

7. Гнидюк І. В., Уманець Л. В., Гончаренко Т. В. Оцінка податку на доходи фізичних осіб як фіскального показника. *Бізнес Інформ.* 2021. № 2. С. 279-285. DOI:<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-279-285> (Дата звернення 20.10.2025)

8. Гордєєва-Герасимова Л., Крайняк А. Особливості оподаткування доходів фізичних осіб. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2022. № 5. Том 1. С. 113-119. URL:<https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/11/2022-310-18.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

9. Гресь Н. Л., Недоступ К. К. Спирні аспекти процедури справляння військового збору: CONTRA FACTUM NON DATUR ARGUMENTUM. *Інвестиції: практика та досвід. Економічні науки.* 2025. № 15. С. 145-152. URL: file:///C:/Users/15-2025_St20.pdf (Дата звернення 10.10.2025)

10. Гуменна - Дерій М., Є. Шара, Т. Слесарь. Теоретичні засади єдиного соціального внеску і його відображення в системі обліку та контролю за розрахунками і фінансовими ресурсами підприємства. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки.* 2023. № 1. С. 40-51. URL: <file:///C:/Users/Maryna/Downloads/7.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

11. Данилишин В., Синиця, С. Напрями реформування податку на доходи фізичних осіб. *Економіка та суспільство.* 2021. № 27. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-13> (Дата звернення 1.10.2025)

12. Дяченко О. П. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб в контексті реформування податкової системи України. *Економічний вісник Причорномор'я.* 2021. № 2. С. 26-37. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4110/1/3.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

13. Єрмолаєва М. В., Абакумова В. І. Оподаткування доходів громадян: історичні аспекти. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матер. V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, 22-23 бер. 2023 р. Ч. 2. Львів: ЛНУП, 2023. С. 99-101.

14. Єрмолаєва М. В., Токарева А. І. Оподаткування доходів громадян: етапи становлення. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези доповідей ХХХІІІ міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2025, 14-17 травня 2025 р. / за ред. проф. Сокола Є.І. – Харків: НТУ «ХПІ». С. 908.

15. Заяц О. І., Теплова Л. І. Диференціація ставок ПДФО в країнах-членах ЄС. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Вип. 42. С. 59-63 URL: <https://dsp5%20%d0%84%d0%a1.pdf> (Дата звернення 1.10.2025)

16. Інструкція про порядок нарахуванні і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом МФУ від 20.04.2015 р. № 449. Дата оновлення 21.12.2020 р. № 790. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

17. Інструкція щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи : затв. наказом МФУ від 02.10.2015 р. № 859. Дата оновлення 17.05.2022 р. № 143. *Державна податкова служба*. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/65107.html> (Дата звернення 25.10.2025)

18. Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» : затв. Наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

19. Кравченко О., Пуговкіна Ю. Вітчизняна практика та закордонний досвід справляння податку на доходи фізичних осіб. *Вісник ФЕМ Сумського державного університету*. 2023. № 4. С. 32-37. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2023/4.pdf (Дата звернення 20.10.2025)

20. Кузьменко Ю. В., Коропатов О. М., Любчик В. Б. Військовий збір як складова податкового механізму України: нормативно-правовий аспект. *Юридичний бюлетень*. 2024. Вип. 32. С. 60-67. URL: <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2024/32/10.pdf> (Дата звернення 20.10.2025)

21. Кулаков Є. В., Кушал І. М. Трансформація ПДФО: аргументація, реакція суспільства, імплементація та діджиталізація в умовах воєнного стану. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2024. №1(281).С.1119.URL:<https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/792/754> (Дата звернення 25.10.2025)

22. Кучеркова С. Окремі аспекти обліку податку на доходи фізичних осіб. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 6 (73). С. 16-24. URL:https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.06 (Дата звернення 5.10.2025)

23. Лободіна, З. М. Шляхи посилення фіскальної та регулюючої функцій податку на доходи фізичних осіб. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 62(1). С. 142-151. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/62/798.pdf>

24. Луценко І. С. Оподаткування окремих доходів фізичних осіб у Німеччині. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 13. С. 142-146. URL:<file:///C:/User20.pdf> (Дата звернення 5.10.2025)

25. Мандзюк О. І. Доктринальні положення оподаткування доходів фізичних осіб при виконанні податкового обов'язку [Електронний ресурс] : дис. ... докт. філософії в галузі знань 08 "Право" : спец.: 081 - Право / О. І.

Мандзюк ; наук. керівник О. О. Головашевич ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. - Харків, 2023. - 189 с.

26. Масленніков Є. І., Гусєв А. О. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: поточний стан та шляхи реформування. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 57. С. 47-50. URL:http://bses.in.ua/journals/2020/57_2020/10.pdf (Дата звернення 5.10.2025)

27. Машевська А. А. Організаційно-методичне забезпечення обліку і оподаткування оплати праці. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9759> (дата звернення: 15.10.2025).

28. Міжнародні стандарти якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2018 р.). *IAAFD*. URL: <https://www.iaasb.org/publications/2018-0> (Дата звернення 25.10.2025)

29. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи міжнародні стандарти незалежності). *Міністерство фінансів України*. URL: file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8/Downloads/kodex_et.pdf (Дата звернення 25.10.2025)

30. Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Липський Р. В., Сіренко О. В. Утримання із заробітної плати: від дев'яностих до сьогодні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 45-49. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2021/10.pdf (Дата звернення 15.10.2025)

31. Назаркевич І., Підручняк К. Фіскальна роль податку на доходи фізичних осіб для економіки міста Львова. *Молодий вчений*. 2022. № 6 (106). С. 109-113. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-6-106-24> (Дата звернення 15.10.2025)

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : затв. Наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : затв. Наказом МФУ від 28.10.2003 р. № 601. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

34. Оніщенко В. Виплата дивідендів фізособам і юрособам 2025: податки та облік. *Головбух. Експертус*. 2025. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7096-viplata-divdendv> (Дата звернення 25.10.2025)

35. Оніщенко В. Оподаткування подарунків працівникам. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС. Експертус*. 2025. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/99-opodatkovannya-podarunkv-pratsvni20202> (Дата звернення 25.10.2025)

36. Осадчук С. В., Брюховецька А. О. Роль військового збору у фінансовій системі України в умовах військового стану. *Дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти: матеріали 8 Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 24 жовт. 2024 р. / за ред. О. М. Савастєєвої та ін. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. С. 37- 39.*

37. Податковий кодекс України : Закон України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 05.10.2025 р. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

38. Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску : затв. наказом МФУ від 13.01.2015 р. № 4. Дата оновлення 24.01.2025 р. № 39. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

39. Порядок ведення Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності : затв. наказом МФУ від 19.09.2018 р. № 766. Дата оновлення

09.07.2024 р. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1107-18#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

40. Про оплату праці : Закон України від 24.05.1995 р. № 108. Дата оновлення 24.08.2024 р. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80/conv#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

41. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 03.09.2024 р. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

42. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану : Закон України від 10.10.2024 № 4015-IX. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text> (Дата звернення 25.10.2025)

43. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2009 р. № 2464- VI. Дата оновлення 04.11.2025 р. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

44. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258. Дата оновлення 20.06.2024 р. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

45. Про затвердження порядку проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг : затв. Наказом МФУ від 17.05.2023 р. № 1127. *Верховна рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1127-23#Text> (Дата звернення 15.10.2025)

46. Пугаченко О., Фоміна Т. Організація обліку розрахунків за податком на доходи фізичних осіб у закладах охорони здоров'я. *Економіка та*

суспільство. 2024. № 64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-147>
(Дата звернення 5.10.2025)

47. Римар А. В., Славкова А. А. Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. *Фінансові аспекти підтримки економіки в умовах глобальних конфліктів*. 2023. № 4. С. 75-77. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dc3d8d29-770d-4ce9-a7e4-b0f57cb64671/content> (Дата звернення 25.10.2025)

48. Рядінська В. О., Дмитрик О. О. Трансформація змісту поняття «Доходи фізичних осіб» в податковому законодавстві. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 93-99. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.14> (Дата звернення 15.10.2025)

49. Сердюк А. Як відобразити в бухобліку та оподаткувати оренду земельних паїв. *Головбух. Експертус*. 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8554-orenda-zemelnih-pav-u-fzosobi-tri-varanti-buhoblku#:~:text=%D0%9E%D0%BF%DD0%B2%20> (Дата звернення 20.10.2025)

50. Сідельникова Л., Новосьолова О. Фіскальний потенціал оподаткування доходів фізичних осіб в системі державних фінансів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-79> (Дата звернення 20.10.2025)

51. Солдатенко О. В. Військовий збір у податковій системі України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. С. 224-229. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/43.pdf (Дата звернення 20.10.2025)

52. Ткачик Ф. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб. *Світ фінансів*. 2020. № 2. С. 77-87.

53. Tomilova-Yaremchuk N. O., Khomiak N. V., Krupa N. M. Taxation of personal income in Ukraine during the war. The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal

aspects : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. Pp.324-331.

54. Токарева А. І. Податкова соціальна пільга: сутність, трансформації та роль у суспільстві. *Розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії часу* : тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 20 травня 2025 р., м. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 83-86

55. Тоцька О., Дмитрук І. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: загальнодержавний і регіональний вимір. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. № 1 (8). С. 30-39. URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22309/1/article_92.pdf (Дата звернення 20.10.2025)

56. Тучак Т. В. Соціалізація оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. № 17. С. 226-231.

57. Тучак Т., Колокольна А. Цілі ефективного оподаткування доходів фізичних осіб як справедливого регулятора соціально-економічного розвитку країни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2081/2009>. (Дата звернення 20.10.2025)

58. Фрадинський О., Коновальчук Д., Караван В. Військовий збір: історичні витоки, особливості адміністрування та подальші вектори вдосконалення в Україні. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. № 344(4). С. 419-424. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-58> (Дата звернення 25.10.2025)

59. Чернега В. В., Мовчан Д. О. Аналіз оподаткування доходів фізичних осіб в Україні на сучасному етапі. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. №13(13). С. 243-252. URL:<https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=28303.pdf> (Дата звернення 25.10.2025)

60. Шпак О., Безрученок Д. Роль військового збору, як складника податкової системи України. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. № 40(183). С. 118-127. URL:<https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.12.2023.01> (Дата звернення 25.10.2025)

61. Юрчишена Л. В., Борачук В. І. Аналіз фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб та військового збору в місцевих бюджетах областей. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 302–314. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/businessinform-2023-10_0-pages-302_314.pdf (Дата звернення 20.10.2025)